

Konkurenceschopnost baltských států

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Ing. Michal Mádr

Karolína Šánková

Brno 2016

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. Michalu Mádrovi, za čas, odborné připomínky, rady, konzultace a trpělivost, které mi během vypracování práce ochotně věnoval.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Konkurenceschopnost baltských států** vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 23. května 2016

Abstract

ŠÁNKOVÁ, K. *Competitiveness of Baltic states*. Bachelor Thesis. Brno: Mendel University in Brno. 2016.

The goal of the thesis is to evaluate a competitiveness of Baltic states in a context of the recent global crisis. At theoretical research I describe a concept of competitiveness and competitiveness under condition of the global crisis. Moreover, I describe methodology of measurement of competitiveness, which is focusing on the Global Competitiveness Index. The practical part of the thesis firstly analyzes and compares a competitiveness of Estonia, Latvia and Lithuania according to the Global Competitiveness Index by the World Economic Forum. The second part of the thesis evaluate an influence of the recent global crises on competitiveness of these nations. At the discussion part I perform a comparison between Baltic nations and states of the European Union. Afterwards, I also make a comparison of similar characteristics and effect of Soviet's past.

Keywords

Baltic states, Estonia, Latvia, Lithuania, competitiveness, global crisis, The Global Competitiveness Index

Abstrakt

ŠÁNKOVÁ, K. *Konkurenceschopnost baltských států*. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně. 2016.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit konkurenceschopnost baltských států v kontextu nedávné globální krize. V teoretické rešerši je popsán koncept konkurenceschopnosti a konkurenceschopnost v podmínkách globální krize. Dále je zpracována metodika měření konkurenceschopnosti se zaměřením na Index světové konkurenceschopnosti. Praktická část se nejprve zabývá analýzou konkurenceschopnosti a komparací Estonska, Lotyšska a Litva pomocí Indexu světové konkurenceschopnosti vydaným Světovým ekonomickým fórem. Druhá část zhodnocuje vliv nedávné globální krize na konkurenceschopnost těchto zemí. V diskuzní části je provedena komparace baltských států s ostatními státy EU, následně srovnání, se kterými státy mají nejvíce společných znaků, a jak státy ovlivňuje sovětská minulost.

Klíčová slova

Baltské státy, Estonsko, Lotyšsko, Litva, konkurenceschopnost, globální krize, Index světové konkurenceschopnosti

Obsah

1	Úvod a cíl práce	15
1.1	Úvod.....	15
1.2	Cíl práce a metodika.....	15
2	Literární rešerše	17
2.1	Koncept konkurenceschopnosti na úrovni ekonomiky.....	17
2.1.1	Diamant konkurenceschopnosti	18
2.1.2	Konkurenční výhoda.....	20
2.2	Konkurenceschopnost v podmínkách globální krize	20
3	Možnosti měření konkurenceschopnosti	23
3.1	Měření konkurenceschopnosti podle OECD	23
3.1.1	Import konkurenceschopnosti (Import competitiveness)	23
3.1.2	Export konkurenceschopnosti (Export competitiveness)	23
3.1.3	Celková konkurenceschopnost (Overall competitiveness)	24
3.1.4	Konkurenceschopnost v modelu INTERLINK.....	24
3.2	Multikriteriální hodnocení konkurenceschopnosti	25
3.2.1	WEF – Zpráva světové konkurenceschopnosti.....	25
3.2.2	IMD – Světová ročenka konkurenceschopnosti	26
3.2.3	Srovnání WEF a IDM	26
4	Index světové konkurenceschopnosti jeho relevantnost a problematická místa	28
5	Analýza baltských států prostřednictvím Indexu světové konkurenceschopnosti	33
5.1	Estonsko.....	33
5.1.1	3. pilíř: Makroekonomická stabilita (silná stránka)	34
5.1.2	4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka).....	34
5.1.3	7. pilíř: Efektivita trhu práce (silná stránka)	35
5.1.4	2. pilíř: Infrastruktura (slabá stránka).....	36
5.1.5	10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka).....	36

5.1.6	11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí (slabá stránka)	37
5.2	Litva	38
5.2.1	4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka)	38
5.2.2	5. pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava (silná stránka)	39
5.2.3	9. pilíř: Technologická připravenost (silná stránka)	40
5.2.4	8. pilíř: Finanční trh (slabá stránka)	40
5.2.5	10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka)	41
5.2.6	12. pilíř: Inovace (slabá stránka)	41
5.3	Lotyšsko	42
5.3.1	4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka)	43
5.3.2	7. pilíř: Efektivita trhu práce (silná stránka)	44
5.3.3	9. pilíř: Technologické připravenost (silná stránka)	44
5.3.4	10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka)	45
5.3.5	11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí (slabá stránka)	45
5.3.6	12. pilíř: Inovace (slabá stránka)	46
5.4	Srovnání konkurenceschopnosti baltských států	47
6	Zhodnocení nedávné globální krize na konkurenceschopnost těchto zemí	50
7	Diskuze	54
7.1	Postavení baltských států v oblasti konkurenceschopnosti v komparaci s původními a novými členskými státy EU	54
7.2	V rámci konkurenceschopnosti, se kterými státy mají pobaltské republiky nejvíce shodných znaků	55
7.3	Jak sovětská minulost ovlivňuje konkurenceschopnost baltských států	56
8	Závěr	59
9	Literatura	61
	Data pilířů baltských států	68

Seznam obrázků

Obr. 1	Struktura Indexu světové konkurenceschopnosti Zdroj: Schwab a kol., 2014.	32
Obr. 2	Roční růst HDP v %, 1995-2012 Zdroj: Intereconomics.eu, 2013.	51

Seznam tabulek

Tab. 1	Estonsko – GCI 2006-2014	34
Tab. 2	Estonsko – 3. pilíř: Makroekonomická stabilita	34
Tab. 3	Estonsko – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání	35
Tab. 4	Estonsko – 7. pilíř: Efektivita trhu práce	36
Tab. 5	Estonsko – 2. pilíř: Infrastruktura	36
Tab. 6	Estonsko – 10. pilíř: Velikost trhu	37
Tab. 7	Estonsko – 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí	38
Tab. 8	Litva – GCI 2006-2014	38
Tab. 9	Litva – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání	39
Tab. 10	Litva – 5. pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava	40
Tab. 11	Litva – 9. pilíř: Technologická připravenost	40
Tab. 12	Litva – 8. pilíř: Finanční trh	41
Tab. 13	Litva – 10. pilíř: Velikost trhu	41
Tab. 14	Litva – 12. pilíř: Inovace	42
Tab. 15	Lotyšsko – GCI 2006-2014	43
Tab. 16	Lotyšsko – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání	44
Tab. 17	Lotyšsko – 7. pilíř: Efektivita trhu práce	44
Tab. 18	Lotyšsko – 9. pilíř: Technologická připravenost	45
Tab. 19	Lotyšsko – 10. pilíř: Velikost trhu	45
Tab. 20	Lotyšsko – 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí	46
Tab. 21	Lotyšsko – 12. pilíř: Inovace	47
Tab. 22	Srovnání pilířů baltských států 2014	48

Tab. 23	Srovnání baltských států s ostatními státy EU 2012-2014	55
Tab. 24	Index světové konkurenceschopnosti 2001-2014	58
Tab. 25	Estonsko - 1.-12. pilíř 2006-2014	68
Tab. 26	Lotyšsko - 1.-12. pilíř 2006-2014	68
Tab. 27	Litva - 1.-12. pilíř 2006-2014	69

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Konkurenceschopnost patří k ekonomickým kategoriím, kterým je v současné době věnována výrazná pozornost v ekonomické teorii i v hospodářské realitě. Důvodem jsou převážně zvýšené nároky v ekonomických aktivitách, které jsou vyvolány globalizačními procesy.

Baltské státy (Estonsko, Lotyšsko, Litva) jsou zeměmi, které v hodnocení konkurenceschopnosti dosahují velmi kvalitních výsledků, přestože se jedná o poměrně malé ekonomiky. Státy byly přibližně půl století součástí Sovětského svazu a jsou to také jediné ekonomiky se sovětskou minulostí, které vstoupily do Evropské unie.

Vývoj ekonomik Estonska, Lotyšska a Litvy patří k nejrychlejším v celé Evropské unii. Státy měly do roku 2007 největší míru růstu HDP v Evropě, a proto se můžeme setkat i s označením „baltští tygři“. Na konci roku 2007 státy velmi silně zasáhla globální krize a musely přijmout úsporná opatření. Země se, ale s krizí vypořádaly velmi dobře a po jejím skončení v roce 2011 jejich HDP opět rostlo stejně jako před krizí.

Tato bakalářská práce je zaměřena na období mezi lety 2006-2014. Konkrétně se jedná nejprve o roky před krizí, kdy byl poprvé vyhodnocen Index světové konkurenceschopnosti, následně o období během krize, a pak také období dopadu krize na konkurenceschopnost baltských států. Především mezi roky 2008-2010 musely baltské státy uskutečňovat potřebná úsporná opatření a lze pozorovat dopad krize na všechny tři ekonomiky.

Baltské státy jsem si vybrala z několika důvodů. Především díky silnému ovlivnění ekonomik krizí, a pak také kvůli stále rostoucí konkurenceschopnosti států, hlavně pak ekonomiky Estonska.

1.2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem práce je zhodnocení konkurenceschopnosti baltských států, tedy Estonska, Lotyšska a Litvy, v kontextu nedávné globální krize, která země zasáhla na konci roku 2007. Zhodnocení konkurenceschopnosti států je provedeno pomocí Indexu světové konkurenceschopnosti, který je vyhodnocen ve Zprávě světové konkurenceschopnosti a skládá se z 12 pilířů: instituce, infrastruktura, makroekonomické prostředí, zdraví a základní vzdělání, vyšší vzdělání a odborná příprava, efektivita trhu zboží, efektivita trhu práce, finanční trh, technologická připravenost, velikost trhu, sofistikované podnikatelské prostředí a inovace. Dílčím cílem je odpovědět na stanovené diskuzní otázky týkající se porovnání s ostatními členy Evropské unie a se zeměmi, které s nimi mají nejvíce shodných znaků, a také jak státy ovlivňuje sovětská minulost. Samotná práce je rozdělena na 6 částí.

V prvních čtyřech kapitolách je vymezena teoretická část. Nejprve je charakterizován koncept konkurenceschopnosti a následně jeho propojení s globální krizí. Druhá část obsahuje možnosti měření konkurenceschopnosti podle OECD a multikriteriální hodnocení, které se dále váže do poslední kapitoly teoretické části, kde je definován pojem Index světové konkurenceschopnosti.

Praktická část je rozdělena na dvě části. První část tvoří analyzování silných a slabých stránek konkurenceschopnosti baltských států pomocí Indexu světové konkurenceschopnosti, který je sestaven Světovým ekonomickým fórem. Kvůli obsáhlosti toho indexu jsou pro každý stát zvoleny tři silné a tři slabé pilíře a v těchto pilířích je zvlášť popsáno Estonsko, Litva i Lotyšsko a následně je provedena jejich komparace. Analýza je prováděna mezi roky 2006-2014. Jedná se o roky před krizí, v průběhu krize až do současnosti.

V druhém úseku praktické části je zhodnocen dopad globální krize na konkurenceschopnost baltských států. V kapitole je popsán vývoj, jak si země vedly před krizí, v průběhu krize a jaký vliv měla krize na konkurenceschopnost jednotlivých zemí.

V závěrečné části jsou stanoveny tři diskuzní otázky, které jsou spojeny s vývojem baltských států. První otázka je zaměřena na postavení baltských států v oblasti konkurenceschopnosti v komparaci s ostatními členskými státy Evropské unie. Baltské státy jsou jediné postsovětské státy, které vstoupily do EU. Druhá otázka se zabývá zeměmi, se kterými mají baltské státy nejvíce shodných znaků a třetí otázka je zaměřena na sovětskou minulost států, a jak ovlivňuje jejich konkurenceschopnost v dnešní době.

2 Literární rešerše

V této kapitole jsou definovány všechny důležité pojmy týkající se konkurenceschopnosti. V první části je vymezen samotný koncept konkurenceschopnosti, Porterův diamant a konkurenční výhoda a v druhé části konkurenceschopnost v podmínkách globální krize.

2.1 Koncept konkurenceschopnosti na úrovni ekonomiky

Pojem konkurenceschopnost začal získávat na důležitosti již od roku 1980, kdy veřejnou debatu ve Spojených státech ovládaly obavy zdánlivě nezastavitelného vzestupu japonské politiky. Vývoj konkurenceschopnosti se tehdy pohyboval kolem tří myšlenek: podíl trhu, náklady a produktivita. Konkurenceschopnost byla spojena s nižšími náklady práce a politikou, která pomáhala společností získat podíl na celosvětovém trhu. Země mohla zlepšit svou konkurenceschopnost jen na úkor jiné země. (Delgado a kol., 2012)

V ekonomické sféře existují různá pojetí pojmu konkurenceschopnosti. Existují srovnání konkurenceschopnosti se schopností dosáhnout celkových výsledků jako je vysoký životní standart a ekonomický růst. Další definice se zaměřují na schopnost dosáhnout určitých hospodářských výsledků - vytvoření pracovních míst, export nebo přímé zahraniční investice. (Delgado a kol., 2012)

Koncept mezinárodní konkurenceschopnosti je často také používaným při analýze makroekonomické výkonnosti země. Porovnává zemi s jejími obchodní partnery a také význačné ekonomické funkce, které mohou vysvětlit mezinárodní obchodní trendy. Tento koncept v první řadě zahrnuje kvalitativní faktory nebo faktory, které se nedají snadno kvantifikovat. Kapacita pro technologickou inovaci, míra specializace výrobků, kvalita zapojení výrobků nebo hodnota poprodejních servisů jsou všechno faktory, které mohou příznivě ovlivnit obchodní výkonnost země. Rovněž vysoká míra růstu produktivity je často shledána jako způsob posílení konkurenceschopnosti. (Durand, Giorno, 1987)

Na druhou stranu s výraznou kritikou konceptu konkurenceschopnosti vystoupil P. Krugman. Kritizoval rozšířené pojetí pojmu konkurenceschopnosti v kontextu makroekonomické komparace ekonomiky v mezinárodním měřítku. Proti tomuto pojetí zdůrazňoval mikroekonomickou úroveň podnikání jako základ pro formování ekonomiky. (Krugman, 1994; Plchová 2011)

Patrně nejvýznamnějším autorem, který je spjat s konkurenceschopností a rozvinul tento přístup je Michael E. Porter (1990). Zdůraznil konkurenční výhodu jako klíč k výkonu podniků, odvětví a ekonomiky jako celku. V jeho pojetí je pro pochopení konkurenceschopnosti důležité poznat její zdroje. Skutečná konkurenceschopnost je měřena prostřednictvím *produktivity*, protože ta umožňuje růst životní úrovně, mezd a má vliv na měnový kurz, výkonnost kapitálu apod. Nejčastějším cílem politik založených na tomto pojetí je pak vysoké tempo ekonomického růstu (růstové teorie), růst příjmů obyvatelstva, vysoká míra využití výrobních faktorů, především lidského kapitálu v podobě míry zaměstnanosti. S těmito cíli je

spjat také evropský integrační proces v rámci politiky konkurenceschopnosti. (Porter, 1990; Neary, 2006; Bič, 2010)

2.1.1 Diamant konkurenceschopnosti

Přínosem k vymezení konkurenceschopnosti se stal koncept M. Portera, tzv. diamant konkurenceschopnosti, který vychází z modelu o čtyřech vrcholech:

- Faktorové podmínky
- Podmínky poptávky
- Příbuzná a podpůrná odvětví
- Podnikatelská strategie, struktura a rivalita (Porter, 1990)

Porter se snaží vysvětlit, proč některé země jsou úspěšnější v určitých odvětvích než ostatní. Určil čtyři atributy země, které poskytují základní podmínky pro stanovení národní konkurenční výhody. (Smit, 2010)

Faktorové podmínky

Podle standardu ekonomické teorie výrobní faktory budou určovat směr obchodu. Porter také mezi těmito kategoriemi rozlišuje: materiální zdroje, znalostní zdroje a kapitálové zdroje. Země vyvází to zboží, které jí poskytuje největší užitek z těch faktorů, kterými je relativně nejvíce vybavena.

Nejdůležitější faktory produkce jsou ty, které jsou specializované a pohlcují trvalé a velké investice. Základní faktory, jako dělba práce nebo místní surovinové zdroje, nepředstavují výhodu ve vysoce znalostních odvětvích. Společnosti k nim mají přístup snadno skrze globální strategii.

Méně obvyklé je, když znevýhodnění státu v některém ze základních faktorů podnítl společnost k inovacím. Je-li nadbytek zdrojů, levných a dostupných surovin nebo pracovních sil, společnosti mohou jednoduše ustrnout na těchto výhodách a rozvíjejí je dál neefektivně.

Nevýhody se výhodami mohou stát pouze za určitých podmínek. Prvně společnosti musí zachytit správné signály ze srovnání se stavem v jiných zemích. Druhou podmínkou jsou příznivé podmínky uvnitř diamantu - to se vztahuje vesměs ke všem determinantám.

V teorii obchodu, rozdíly zdrojů mezi jednotlivými zeměmi i nadále určují směr obchodních toků a tím i poloha země je výhodou, která vede k zisku z obchodu. (Porter, 1990; Smit 2010)

Podmínky poptávky

Globalizační trendy v charakteru konkurence snižují význam domácí poptávky. Skladba a charakter domácího trhu má obvykle nepřiměřený vliv na to, jak firmy vnímají a reagují na potřeby kupujícího. Velikost domácí poptávky se jeví méně důležitá než její charakter.

Domácí poptávka utváří konkurenční výhodu, je-li oborový segment větší nebo více viditelný na domácím trhu než na trzích zahraničních. Větší tržní segmenty

uvnitř státu poutají větší pozornost místních společností. Důležitější než segmentový mix je charakter domácích zákazníků.

Místní zákazníci mohou pomoci tuzemským společnostem získat konkurenční výhodu, jestliže charakter jejich poptávky je v rozporu s charakterem jiných národů. (Porter, 1990)

Poptávka jako faktor vysvětlující obchod není nová. Linder (1961) ji poprvé představil k vysvětlení obchodu uvnitř průmyslu. Dle jeho hypotézy, země s podobnými příjmy na jednoho obyvatele mají podobné struktury výdajů. (Burenstam Linder, 1961)

Příbuzná a podpůrná odvětví

Třetím faktorem vytváření konkurenčních výhod ve státě je přítomnost tuzemských příbuzných a podpůrných oborů, které jsou mezinárodně konkurenceschopné. Tuzemští dodavatelé, kteří mají vliv konkurenceschopnosti v mezinárodním měřítku, pomáhají utvářet výhody několika způsoby. Dodávají nejvíce nákladově efektivní vstupy a to efektivními, rychlými a někdy i přednostními způsoby. Dále je zde přístup k vyspělým komponentům a technologiím, které se promítají do úzkých kooperačních vztahů. Dodavatelé a koneční uživatelé jsou lokalizováni blízko sebe a mohou zúročovat výhodu krátkých komunikačních linek, rychlého a stálého toku informací a inovačních impulsů. Národní společnosti mají prospěch, když jsou jejich dodavatelé globálně konkurenceschopní. Společnosti mohou čerpat ze zahraničních zdrojů, komponent a technologií bez znatelného efektu na inovaci či výkonnost svých produktů.

Tuzemská konkurenceschopnost v příbuzných odvětvích poskytuje podobné výhody, tj. například výměna informací a technická výměna, která zrychluje stupeň inovací a zlepšení. (Porter, 1990)

Podnikatelská strategie, struktura a rivalita

Hlavním důrazem je zde strategie a struktura firem, která do značné míry závisí na národním prostředí a existenci systematickým rozdílů v obchodním sektoru v různých zemích, které určují způsob, jakým firmy soutěží v každé zemi a nakonec svou konkurenční výhodu. (Smit, 2010)

Podmínky uvnitř státu vytvářejí silné tendence v tom, jak společnosti vznikají, jak jsou organizovány a řízeny, stejně tak jaká bude povaha domácí konkurence. Konkurenceschopnost ve specifických oborech vyplývá z konvergence manažerských dovedností a organizačního modelu upřednostňovaného v konkrétní zemi a zdrojů konkurenčních výhod té či oné země.

Firemní cíle odrážejí charakteristiky státních kapitálových trhů a kompenzační praktiky managementu.

Individuální motivace pracovat a rozšiřovat schopnosti je důležitá při budování konkurenční výhody. Výjimečný talent je vzácným zdrojem v jakékoliv zemi. Úspěch státu z velké části závisí na typu vzdělání talentovaných lidí, na tom, kde si vyberou pracovat a na jejich úsilí. Cíle, které jsou stanoveny státními institucemi.

Ze všech linií diamantu je domácí rivalita bezesporu nejdůležitější, díky intenzivnímu a stimulujícímu efektu na všechny ostatní. (Porter, 1990)

2.1.2 Konkurenční výhoda

Pojem konkurenční výhoda neodmyslitelně patří k teorii konkurenceschopnosti. Podobně jako u konkurenceschopnosti se jedná pouze o relativní pojem. Jedná se o reflexi interakcí v tržním procesu. Konkurenční výhoda je výhodou získanou nad svými konkurenty, nabízením zákazníkům vyšší hodnotu a to buď v podobě nižších cen, nebo tím, že poskytujeme další výhody a služby, které vyvolávají podobné případně vyšší ceny. Pro podnikatele to může znamenat vyšší zisk a podnik, který je udržitelný a úspěšný v dlouhodobém horizontu. (Ehmke, 2008)

Konkurenceschopnost je v dlouhém časovém horizontu ovlivněna charakterem konkurenční výhody. Současně platí, že dosažená ekonomická, či technologická úroveň působí na konkurenční charakteristiky, tedy na zdroje a zaměření konkurenční výhody. Tyto charakteristiky se v jednotlivých etapách rozvoje liší. Co se ukazuje v počátcích za silnou stránku, se může stát postupem času slabinou. Problémem však většinou je, že staré návyky relativně dlouho přinášejí vysoký zisk. (Porter, 2004)

Obvykle rozlišujeme konkurenční výhodu cenově-nákladovou a kvalitativně založenou. Cenově-nákladová je konkurenční výhoda založena z převážné části na nízkých mzdách a podhodnocené měně. Tato výhoda je charakteristická spíše pro méně rozvinuté země. Pro vyspělejší země, ale i pro země úspěšně konvergující k vyspělým ekonomikám je, ale charakteristické poměrně prudké zhodnocení domácí měny, cenově-nákladová konkurenční výhoda tedy v těchto zemích není udržitelná. (Kadeřábková, 2002; Beneš, 2006)

Význam kvalitativně založené konkurenční výhody je především ve své dlouhodobé udržitelnosti. Pro neustálý vývoj konkurenční výhody je důležité především neustálé zlepšování technologické úrovně dané země. Nejvyspělejší země svou technologickou úroveň zvyšují svými vlastními inovačními aktivitami. Méně vyspělé ekonomiky využívají především, již zavedené technologie k dohánění vyspělých zemí. (Kadeřábková, 2002; Beneš, 2006)

2.2 Konkurenceschopnost v podmínkách globální krize

Národy nemají jinou možnost, než usilovat o to, aby byly konkurenceschopné a přežily v novém trhu globalizace a nových informačních technologií. Pojem globalizace je často spojována s konkurenceschopností. Globalizace má obrovské výhody - rostoucí bohatství a technologie a umožňuje přesuny výroby, investic a technologií v rozvíjejících se zemích, ale také vytváří nová rizika jako je finanční nestabilita. (Ciot, 2015)

Existuje mnoho negativních dopadů globalizace, které na ni snižují optimismus - finanční krize, které se staly v 90. letech: kolaps evropského mechanismu směnných kurzů, krize pesa (1995), asijská krize (1997) a ruská krize (1998). (Ciot, 2015)

Od roku 2007 se celý svět potýkal s největší hospodářskou krizí. Nejvýznamnější ekonomiky světa procházely obdobím hluboké recese. Na jedné straně měla krize za následek sociální krizi a na druhou stranu ukázala základní slabinu systému zahrnující politiky, kapitalismus, náboženství, atd. Globální krize se začala projevovat v Americe, kdy se začala šířit nejistota z amerického nemovitostního trhu. Ceny nemovitostí vzrostly od začátku roku 2000 do podzimních měsíců 2006 zejména v jižních oblastech USA o více než 170 %. Krize ukázala, že pokud globalizace je zdrojem ekonomického růstu, tak i to může být faktorem ekonomické nestability v důsledku špatně vyhodnoceného rizika. Globalizace, finanční liberalizace a technologické inovace v IT umožnily rozšíření celosvětové hospodářské krize. (Musílek, 2008; Tuca, 2014)

To co začalo jako finanční krize ve Spojených státech a ve Velké Británii se rychle změnilo v největší světovou recesi desetiletí. V roce 2009 se odhadoval pokles HDP o 2,5 %. Došlo k masivnímu poklesu spotřebitelské poptávky a výrazně vzrostla nezaměstnanost. Ačkoliv se rozvojový svět na první pohled zdál být ušetřen této krizí, mnoho zemí čelilo prudce klesající poptávce po vývozu produktů. Tento pokles byl spojen s klesajícími cenami komodit a významným snížením zahraničních investic. (Schwab a kol., 2009)

Ekonomické prostředí podtrhává důležitost neztratit základy dlouhodobé konkurenceschopnosti uprostřed krátkodobých nálehavostí. Konkurenceschopné ekonomiky jsou ty, které mají zavedeny faktory, vedoucí ke zvýšení produktivity, na které je jejich přítomná i budoucí prosperita založena. Konkurenceschopnost podporující ekonomické prostředí může pomoci národním ekonomikám odolat poklesu podnikatelského cyklu a zajistit, že mechanismy umožní pevný ekonomický výkon pokračující i do budoucna. (Schwab a kol., 2009)

Časové období od roku 2004 lze rozdělit do tří po sobě jdoucích období: 2004-2007 (před krizí), 2008-2010 (krize) a počínaje 2011 (po krizi). V období před krizí úroveň produktivity měla malý nebo téměř žádný vliv na rychlost ekonomického růstu. Během krize se produktivita zvýšila, zatímco ekonomiky klesaly, ale v po krizovém období je produktivita vyšší než dříve a to vede ke stabilnímu ekonomickému růstu s určitým časovým odstupem. Ekonomické oživení je silně závislé na zvyšování produktivity během krize a po určité době vede k ekonomickému růstu. Pokud úroveň produktivity stagnuje nebo klesá během krize, má to za následek delší a hlubší krizi a pomalejší oživení. Zjištění ukazují, že jedním z hlavních faktorů k zajištění konstantního a stabilního zlepšení v po krizovém období, je růst produktivity práce, který vede ke stabilnímu hospodářskému růstu. Produktivita práce a ekonomický růst jsou klíčové faktory v jakékoliv ekonomice. (Auzina-Emsina, 2014)

Kvůli zaměření bakalářské práce se v dalším textu zabývám pouze globální krizí v Evropské unii.

Evropská unie je velmi opatrná, co se týče regionální a národní konkurenceschopnosti na světovém trhu. Jakýkoliv signál ekonomického zpomalení je brán velmi vážně a je podniknuto plno kroků k obnovení a oživení ekonomiky. V roce 2012 šestnáct států EU mělo menší reálnou ekonomiku ve srovnání s rokem 2007.

Hospodářská krize silně ovlivnila produktivitu a technologie a vedla k výraznému zlepšení, tudíž i zlepšila konkurenceschopnost. (Auzina-Emsina, 2014)

Země nejvíce postižené krizí jsou Řecko, Irsko, Itálie, Portugalsko a Španělsko. V různých zemích existují různé příčiny spojené s krizí. Neudržitelné fiskální politiky v Řecku a Portugalsku a bubliny v bydlení poháněné neudržitelným růstem úvěrů v Irsku a Španělsku. Ve všech těchto zemích byla také poptávka velmi silná. (Wyplosz, 2013)

Existují právě tři vysvětlení, proč některé země byly zasaženy v průběhu finanční krize více než ostatní – zvýšení úrovně zadlužení, zaměření se na konkurenceschopnost a soustředění se na dynamiku finančních trhů. (Jones, 2016)

Podle Jonese (2016) by obnovení konkurenceschopnosti nemělo být prioritou v době krize. Evropské země by měly mít flexibilní pracovní trh, měly by investovat do rozvoje lidského kapitálu a měly by se zdržet zbytečného distribučního konfliktu nebo nadměrných mzdových požadavků. To by mělo platit, zda by tu byla či nebyla krize – a skutečně to bylo jednou z priorit dlouho předtím, než se krize rozvinula. (Jones, 2016)

Podstatou ekonomů, kteří tvrdí, že vyrovnaní konkurenceschopnosti by mělo být prioritou v reakci na krizi je, že země nejvíce náchylné ke krizi byly nejméně konkurenceschopné buď proto, že měly nadměrný růst cen v souvislosti s neodvolatelně stanovenými směnnými kurzy nebo proto, že měly pevně stanovený pracovní trh institucí, který převedl i relativně mírný růst cen do nadměrných relativních cenových rozdílů. Obě tvrzení jsou nepřesná. Země se nedostaly do krize, protože ztratily konkurenceschopnost. Mohou ztratit konkurenceschopnost a upadnout do krize, ale tyto dvě události nejsou příčinně závislé. (Jones, 2016)

Krize byla tažena nadměrnou domácí poptávkou, nikoliv vnějšími deficity ztrát v oblasti konkurenceschopnosti a běžného účtu. Omezené ztráty konkurenceschopnosti a deficity běžného účtu se vyskytly, ale byly důsledkem nadměrné poptávky. Poptávka byla podpořena řadou faktorů. To znamená, že vyvolání poptávky k poklesu, vyloučí většinu faktorů spojených s krizí. Ve skutečnosti se poptávka snížila, konkurenceschopnost byla obnovena a současné deficity rychle mizí. Po stanovení role poptávky, zůstává úkolem vysvětlit, proč k otřesení poptávky došlo v některých zemích a v jiných ne. (Wyplosz, 2013)

Problém podle Jonese (2016) je, že politici věnují příliš mnoho pozornosti špatné straně platební bilance. Místo toho, aby sledovali indikátory konkurenceschopnosti a běžných transakcí, měli by se více zaměřit na kapitálový účet. Tento pohled na konkurenceschopnosti je přívětivý, jelikož pochází z literatury o měnové integraci a navazuje na interpretaci jednotného evropského trhu. Tento argument rovněž upozorňuje na složitou interakci mezi národními institucemi a evropskou integrací. Přijmeme-li evropské instituce, jediným způsobem, jak zlepšit situaci jednotlivých zemí, jsou společné úsilí na strukturálním trhu a politické a sociální reformy. (Jones, 2016)

O dopadu globální krize na konkurenceschopnost je pojednáno podrobněji v praktické části, se zaměřením na baltské státy.

3 Možnosti měření konkurenceschopnosti

Tak jako existuje mnoho definic pojmu konkurenceschopnosti, existuje i široké spektrum, jak konkurenceschopnost měřit např.: reálný efektivní směnný kurz, jednotkové mzdové náklady, měření podle OECD a multikriteriální měření. V kapitole podrobněji popisují nejrozšířenější a nejpoužívanější měření podle OECD, Zprávy světové konkurenceschopnosti WEF a Světovou ročenku konkurenceschopnosti IMD. (Neary, 2006)

3.1 Měření konkurenceschopnosti podle OECD

OECD pravidelně vytváří ukazatele relativní konkurenceschopnosti založené na jednotkových exportních hodnotách výroby, jednotkových mzdových nákladech výroby a indexu spotřebitelských cen, které jsou pravidelně dvakrát ročně zveřejňovány v Economic Outlooku. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

3.1.1 Import konkurenceschopnosti (Import competitiveness)

Import konkurenceschopnosti je měřen jako rozdíl mezi tržní cenou výrobců a jejich konkurenty.

$$PCM_k = \sum_i m_{ik} \times PX_{ik} \quad (1)$$

kde PCM_k cena výrobce na trhu k
 PX_{ik} exportní cena země i k zemi k
 m_{ik} tržní podíl konkurenta i k celkovému importu k

Tento výpočet konkurenceschopnosti se používá v rovnici objemu dovozu produkce v modelu INTERLINK¹. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

3.1.2 Export konkurenceschopnosti (Export competitiveness)

Zatímco výpočet importu konkurenceschopnosti je poměrně jednoduchým postupem, určení exportu konkurenceschopnosti je poněkud složitější. Konkurenceschopnost dané země je rozdílem mezi exportní cenou země a konkurenty na jejich společném trhu, za předpokladu, že exportní cena země závisí na zemi určení. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

---

¹ Model, který využívá ceny domácí poptávky místo cen výrobců, jako míru domácích cen na jednotlivých trzích. (Durand, Giorno, 1987)

$$PCX_{ik} = \left[\frac{S_{kk}}{1 - S_{ik}} \right] \times P_k + \sum_{j \neq i, k} \left[\frac{S_{jk}}{1 - S_{ik}} \right] \times PX_j \quad (2)$$

kde PCX_{ik} cena konkurenta i na trhu k

P_k cena výrobce na trhu k

PX_j exportní cena země j

S_{jk} podíl importu j na trhu k k celkové nabídce k

S_{kk} podíl domácí produkce k k celkové nabídce k

$\left[\frac{S_{kk}}{1 - S_{ik}} \right]$ podíl dovozu j v nabídce na trhu k s výjimkou importu z i

Stejný typ výpočtu může být proveden pomocí proměnných pro jednotku mzdových nákladů a porovnání nákladové a cenové konkurenceschopnosti indikátorů může sloužit jako hrubý ukazatel změn relativních ziskových marží vývozců. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

3.1.3 Celková konkurenceschopnost (Overall competitiveness)

Indikátor celkové konkurenceschopnosti poskytuje průměrnou míru konkurenčního postavení země na svých domácích trzích, stejně jako na exportních trzích.

$$PCX_{ik} = \left[\frac{S_{kk}}{1 - S_{ik}} \right] \times P_k + \sum_{j \neq i, k} \left[\frac{S_{jk}}{1 - S_{ik}} \right] \times PX_j \quad (k \neq i)$$

$$PCX_{ii} = \sum_{j \neq i} \frac{S_{ji}}{1 - S_{ii}} \times PX_j \quad (3)$$

Tento přístup udává míru celkové konkurenceschopnosti, poněvadž je založen na pojetí celkové poptávky namířené proti zemím a celkové nabídce na trzích. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

3.1.4 Konkurenceschopnost v modelu INTERLINK

V modelu INTERLINK existují dva faktory, které efektivně vysvětlují změny exportu: růst exportních trhů a změny v podílech na exportních trzích v důsledku změn v cenové konkurenceschopnosti zemí. Model předpokládá, že na každém trhu je počáteční nabídka rozdělena mezi domácí a zahraniční výrobce, v závislosti na relativní konkurenceschopnosti dovozu domácích výrobců. (Durand, Giorno, 1987; Durand, Simon, Webb, 1992)

$$PCX_{ik} = \sum_{j \neq i, k} \frac{m_{jk}}{1 - m_{ik}} \times PX_j$$

$$PCX_i = \sum_{k \neq i} x_{ik} \times PCX_{ik} \quad (4)$$

3.2 Multikriteriální hodnocení konkurenceschopnosti

Jedná se o hodnocení prováděné dvěma mezinárodními institucemi, vycházející v podstatě ze stejné teoretické koncepce a sestává z obdobného souboru informací. Obě instituce sledují indikátory zčásti na bázi „tvrdých“ statistických dat a zčásti na bázi „měkkých“ dat jako výsledky dotazníkového výzkumu. Od konce osmdesátých let minulého století se objevují určité rozdíly v hodnocení mezi oběma institucemi v souboru zemí i v souboru sledovaných indikátorů. (Plchová, 2011)

3.2.1 WEF – Zpráva světové konkurenceschopnosti

Světové ekonomické fórum (WEF), je mezinárodní organizací pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru. Usiluje o zlepšení světového postavení prostřednictvím obchodních, politických, akademických a dalších představitelů společnosti a formuje globální, regionální a průmyslové programy. WEF bylo založeno v roce 1971 jako nezisková nadace se sídlem v Ženevě. Fórum je nezávislé a nestranné. Usiluje o podnikání v celosvětovém veřejném zájmu, při zachování standardů vlády. Morální integrita je v srdci všeho co dělá. V současné době se fórum zaměřuje na tři klíčové strategické problémy: zvládnout čtvrtou průmyslovou revoluci, řešení problémů celosvětové populace a udržování globálních bezpečnosti. (World Economic Forum, 2016; Schwab a kol., 2014)

Jádrem komunity WEF jsou partneři a členové – institucionální členství Fóra obsahuje 1000 předních světových společností.

WEF každoročně publikuje Zprávy světové konkurenceschopnosti. V roce 2014 vydalo 74. report s šesti hlavními výkazy: The Global Competitiveness Report, The Global Gender Gap Report, The Human Capital Report, Global Risks, The Global Information Technology Report a The Travel & Tourism Competitiveness Report. Africa Competitiveness Report 2015 byl připraven ve spolupráci se Světovou bankou, OECD a Africkou rozvojovou bankou (African Development Bank). (World Economic Forum, 2016)

WEF každoročně od roku 2005 sestavuje Index světové konkurenceschopnosti (GCI), který hodnotí konkurenceschopnost v současné době (2014) 144 zemí. Při hodnocení využívá statistické údaje jako vládní dluh, deficit státního rozpočtu a očekávaná délka života. Data jsou získávána z mezinárodně uznávaných agentur jako Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO, Mezinárodního měnového fondu MMF a Světové zdravotnické organizace WHO. Kromě toho také využívá výroční průzkumy. (Schwab a kol., 2013)

Reporty poskytují základ pro diskuzi základních faktů a jsou primárním zdrojem pro porozumění představitelům politik, firmám, vládě a lídrům společnosti. (World Economic Forum, 2016)

3.2.2 IMD – Světová ročenka konkurenceschopnosti

Mezinárodní institut pro rozvoj managementu (IMD) založený ve švýcarském Lausanne analyzuje a hodnotí, jak národy a podniky vedou jejich kompetence k dosažení většího blahobytu. Jedná se o jednu z nejvyhlášenějších obchodních a manažerských institucí na světě. Světové centrum konkurenceschopnosti IMD se od roku 1989 zabývá konkurenceschopností zemí a podniků. Věnuje se prohlubování znalostí světové konkurenceschopnosti, shromažďováním nejnovějších a nejvíce relevantních dat. Tuto práci provádí ve spolupráci s 54 partnerskými institucemi z celého světa.

Světová ročenka konkurenceschopnosti (WCY) je výroční zpráva o konkurenceschopnosti zemí. Jedná se o referenční hodnotu výkonu 61 zemí na základě více než 300 kritérií, měřících různé aspekty konkurenceschopnosti.

IMD používá k hodnocení 2 typy dat. 2/3 tvoří tvrdá statistická data. Tvrdá data jsou přebírána z mezinárodních, regionálních a národních statistik. 1/3 tvoří měkká data, která jsou získávána prostřednictvím dotazníkových šetření, kde respondenty jsou představitelé top managementu společností působících v dané zemi. Existují tři hlavní části Světové ročenky: umístění, profil země, statistické tabulky.

WCY je považován za přístup k světové konkurenceschopnosti, který poskytuje každoroční publikace s objektivním srovnáním a trendy zemí. WCY používá podnikatelské sféry k posouzení národního prostředí. Je užitečným faktorem pro stanovení investičních plánů a posouzení umístění.

WCY sleduje čtyři základní faktory konkurenceschopnosti: ekonomická výkonnost (83 indikátorů), efektivnost fungování vlády (77 indikátorů), efektivnost fungování podniků (69 indikátorů) a infrastruktura (94 indikátorů). (IDM World Competitiveness Center, 2016)

3.2.3 Srovnání WEF a IDM

WEF i IDM jsou obě instituce sídlící ve Švýcarsku. Organizace používají makroekonomické i mikroekonomické pojmy ke studiu efektivity vládního i soukromého sektoru a také infrastrukturu, které utváří národní konkurenceschopnost. (World Economic Forum 2016; IDM World Competitiveness Center, 2016)

Světový index konkurenceschopnosti zkoumá ekonomiky 144 zemí (2014-15), zatímco Světová ročenka v současné době jen 61 zemí. GCI se zaměřuje při hodnocení konkurenceschopnosti na 12 základních faktorů, které se dělí na dalších 111 dílčích faktorů, na druhé straně WCY využívá při hodnocení 20 faktorů, které jsou rozděleny až na 300 dílčích faktorů. Tím by se dalo zhodnotit, že WCY může být indexem komplexnějším a přesnějším. Obě instituce sledují indikátory zčásti na bázi „tvrdých“ statistických dat mezinárodních institucí a zčásti na bázi „měkkých“ dat jako výsledků dotazníkového výzkumu. WEF využívá při hodnocení bodování ekonomické proměnné na stupnici 1-7, zatímco u WCY jsou země hodnoceny na stupnici 0-100. Při hodnocení WEF tedy může ekonomika

dosáhnout největší získaného skóre 7 naproti u WCY 100. (World Ecomic Forum 2016; IDM World Competitiveness Center, 2016)

Výhodami těchto indexů jsou například jejich snadnější interpretace než ostatních ukazatelů, hodnocení pokroku zemí v průběhu času a jejich komplexnost s cílem podpořit rozhodnutí. Porovnání indexů konkurenceschopnosti jak na národní, tak i na úrovni sektorů ukázalo, že paralelní analýza indexů konkurenceschopnosti může zaručit spolehlivost i vypovídající schopnost hodnocení konkurenceschopnosti. (Klvačová, 2005)

Pro svou práci jsem ke komparaci baltských států zvolila Index světového konkurenceschopnosti zejména kvůli počtu hodnocených ekonomik, na které je zaměřen – umožňuje lepší srovnání se sledovanou ekonomikou. Index je také možné snadno interpretovat a poskytuje srovnání ekonomik v průběhu času. (Balzaravičiene, Pilinkiene, 2012)

4 Index světové konkurenceschopnosti jeho relevantnost a problematická místa

WEF studuje konkurenceschopnost již po více než tři dekády. Každoroční Zprávy o globální konkurenceschopnosti zkoumají faktory umožňující národním ekonomikám dosáhnout ekonomický růst a dlouhodobou prosperitu, již od roku 1979. V roce 2005 WEF představilo Index světové konkurenceschopnosti (GCI), což je vysoce komplexní index pro měření národní konkurenceschopnosti, s přihlédnutím k mikroekonomické a makroekonomické konkurenceschopnosti země. GCI je indexem váženým, přičemž pro určování vah je rozhodující stupeň rozvinutosti dané země. (Schwab a kol., 2008)

V rámci WEF je konkurenceschopnost zkoumána a měřena z pohledu 12 pilířů, které jsou sjednoceny v GCI: instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdraví a základní vzdělání, vyšší vzdělání, efektivita trhu zboží a práce, finanční trh, technologická připravenost a velikost trhu, sofistikované podnikatelské prostředí a inovace. Důležitá je propojenost všech 12 pilířů. (Schwab a kol., 2013)

Tyto pilíře mohou být rozděleny do tří základních skupin, kdy každý z nich přispívá konkurenceschopnosti pro danou zemi v závislosti na úrovni rozvoje a obecně platí, že země jsou rozděleny do pěti skupin v závislosti na úrovni jejich vývoje. Tedy tři velké základní skupiny – faktorově tažená ekonomika, produktivně tažená ekonomika a inovačně tažená ekonomika a dvě přechodná období – z faktorů k produktivitě a z produktivity k inovacím. Používaná jsou „tvrdá“ i „měkká“ data. Tvrdá data jsou statisticky podložená data z mezinárodních a nadnárodních statistik. Měkká data jsou souborem hodnocení, které nejde přesně kvantifikovat, ale je možné je ocenit pomocí dotazníkových šetření. (Plchová, 2011; Stokmane, 2013)

Faktorově tažená ekonomika

- **První pilíř: Instituce**

Institucionální prostředí utváří rámec, v němž soukromé osoby, firmy i vláda vzájemně reagují na příjmy a bohatství v ekonomice. Majitelé pozemků, korporátních akcií a dokonce i duševního vlastnictví nejsou ochotni investovat do zlepšení a údržby jejich majetku, pokud jsou jejich práva jako práva majitelů nejistá. Význam institucí není omezen pouze na právní rámec. Postoje vlády vůči trhu a svobodě, jsou také velmi důležité. (Schwab a kol., 2008)

- **Druhý pilíř: Infrastruktura**

Existence kvalitní infrastruktury je rozhodující pro efektivní fungování hospodářství. Infrastruktura je důležitým faktorem, který určuje umístění ekonomické aktivity a druhy činností či odvětví, která mohou být vyvinuty v ekonomice. Rozsáhlá a kvalitní infrastruktura je nezbytným hnacím motorem konkurenceschopnosti,

významně ovlivňuje ekonomický růst a snižuje nerovnosti mezi příjmy a chudobou. Dobře vyvinutá síť dopravní infrastruktury je předpokladem pro efektivní fungování trhů a růst exportu. Telekomunikační síť umožňuje rychlý a volný tok informací, což celkově zvyšuje ekonomickou efektivnost. (Schwab a kol., 2013)

- **Třetí pilíř: Makroekonomická stabilita**

Stabilita makroekonomického prostředí je důležitá pro podnikání, a proto je tedy také důležitá pro celkovou konkurenceschopnost země. Sama makroekonomická stabilita nemůže zvýšit produktivitu národa, ale zároveň makroekonomický zmatek ekonomiku nepoškozuje. Firma nemůže provádět informovaná rozhodnutí, pokud je hodnota inflace ve stovkách a finanční sektor nemůže fungovat v případě, že vláda pracuje s obrovskými deficity. V závěru tedy ekonomika nemůže růst, jestliže není makroekonomické prostředí stabilní. (Schwab a kol., 2013)

- **Čtvrtý pilíř: Zdraví a základní vzdělání**

Zdravá pracovní síla má zásadní význam na konkurenceschopnost a produktivitu dané země. Špatný zdravotní stav vede ke značným nákladům na podnikání, nemocní často v zaměstnání chybí nebo pracují méně efektivně. Investice v oblasti poskytování zdravotnických služeb je proto rozhodující pro dobrou ekonomiku.

Kromě zdraví tento pilíř bere v úvahu kvantitu a kvalitu základního vzdělání, což získává stále větší význam v dnešní ekonomice. Základní vzdělání zvyšuje efektivitu každého jednotlivého pracovníka. Nedostatek kvalifikovaných pracovníků může mít také dopad na celkovou výkonnost podniku a nedostatek základního vzdělání v ekonomice může být tak překážkou pro rozvoj podnikání. (Schwab a kol., 2014)

Produktivně tažená ekonomika

- **Pátý pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava**

Kvalita vyššího vzdělání a odborné přípravy je zásadní pro ekonomiky, který chtějí posunout hodnotový řetězec nad jednoduché výrobní procesy a produkty. Zejména dnešní globalizující se ekonomika vyžaduje vysoce vzdělané pracovníky, kteří jsou schopni provádět složité úkoly a rychle se přizpůsobovat měnícímu se prostředí a potřebám výrobního systému. (Schwab a kol., 2013)

- **Šestý pilíř: Efektivita trhu zboží**

Země s efektivními trhy zboží jsou umístěny tak, aby produkovaly správnou kombinaci zboží a služeb podmínkou nabídky a poptávky. Tyto trhy také zajišťují, aby zboží mohlo být co nejefektivněji obchodováno v ekonomice. Zdravá konkurence na trhu, a to jak domácím, tak i zahraničním, je důležitá pro efektivní řízení trhu a obchodní produktivitu. Nejvýkonnější firmy produkující zboží požadované na trhu, jsou ty, které přežijí. Konkurenceschopnost je zpomalována deformací či zatížením daní. (Schwab a kol., 2010)

- **Sedmý pilíř: Efektivita trhu práce**

Efektivita a flexibilita na trhu práce je rozhodující pro zajištění, aby pracovníci byli přiděleni k jejich nejefektivnějšímu využití v ekonomice. V produktivní ekonomice jsou pracovníci umisťováni vhodným způsobem, aby dosáhli nejvyššího výkonu ve své práci. Trh práce musí být schopen rychle přesunout pracovníky z jedné aktivity na druhou s nízkými náklady. Efektivní trh práce musí zajistit jednoznačný vztah mezi podnětem zaměstnanců a jejich úsilím, stejně jako nejlepším využitím jejich talentu – zahrnuje spravedlnost v podnikání mezi ženami a muži. (Schwab a kol., 2014)

- **Osmý pilíř: Finanční trh**

Efektivní finanční sektor je významný pro přidělení uložených zdrojů občanů národa, k jejich nejvíce produktivnímu využití. Finanční sektor vede zdroje k nejlepším podnikatelům nebo investičním projektům spíše než politické spojení. Důkladné posouzení rizika je proto klíčovou složkou. Moderní finanční sektor vyvíjí produkty a metody tak, aby je inovátoři s dobrými nápady mohli realizovat. Dobře fungující finanční sektor poskytuje rizikový kapitál i půjčky a zároveň je důvěryhodný a transparentní. Ekonomiky vyžadují sofistikované finanční trhy, které mohou udělat kapitál dostupný pro soukromý sektor investováním z takových zdrojů, jako jsou půjčky ze zdravého bankovního sektoru, dobře regulované burzy cenných papírů a rizikový kapitál. (Schwab a kol., 2009)

- **Devátý pilíř: Technologická připravenost**

Tento pilíř měří pružnost, s jakou ekonomika přijímá stávající technologie ke zvýšení produktivity odvětví. Technologické rozdíly ukázaly, že do značné míry vysvětlují změny v produktivitě mezi jednotlivými zeměmi. Relativní význam přijetí technologií pro národní konkurenceschopnost roste v posledních letech, kdy pokrok v šíření znalostí a rostoucí využití informačních a komunikačních technologiích (ICT) se stává stále rozšířenější.

Ústředním bodem technologií při konkurenceschopnosti jsou firmy působící v této oblasti, které mají přístup k moderním produktům a plánům. Není důležité, která země vynalezla elektřinu, internet nebo letadla, ale je důležité, že tyto vynálezy jsou dostupné v podnikatelské sféře. Úroveň technologie dostupné podnikům v zemi je třeba odlišit od schopnosti země inovovat a rozšiřovat hranice znalostí. (Schwab a kol., 2013)

- **Desátý pilíř: Velikost trhu**

Velikost trhu má vliv na produktivitu, jelikož velké trhy umožňují firmám využívat úspor z rozsahu. Tradičně dostupnost trhů firmám byla omezena národními hranicemi. V éře globalizace se mezinárodní trhy staly náhradou domácího trhu zejména pro malé země. Empirické důkazy ukazují, že otevřenost obchodu je pozitivně spojena s růstem. (Schwab a kol., 2014)

Inovačně tažená ekonomika

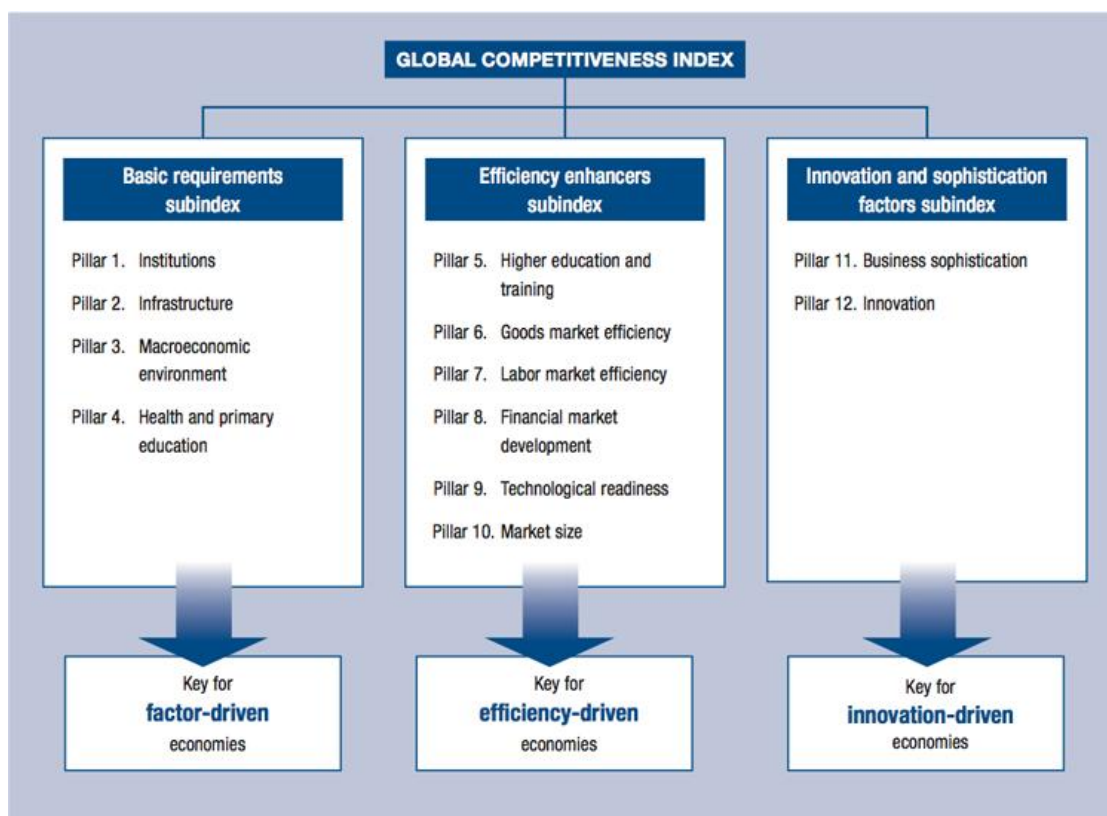
• Jedenáctý pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí

Sofistikované podnikatelské prostředí přispívá k vyšší efektivitě při výrobě zboží a služeb. To vede ke zvýšení produktivity, čímž se zvýší národní konkurenceschopnost. Produkční vyspělost se týká kvality obchodních sítí dané země, tak jako kvality činností a strategií jednotlivých firem. Tento pilíř je zvláště důležitý pro ekonomiky ve fázích inovací vývoje. Jestliže jsou společnosti a dodavatelé propojeni v geograficky blízkých skupinách, účinnost je zvýšena, což vede k větší příležitosti pro inovace a ke snížení překážek pro vstup nových firem. (Schwab a kol., 2007)

• Dvanáctý pilíř: Inovace

Posledním pilířem konkurenceschopnosti jsou technologické inovace. Zisky mohou být získány budováním infrastruktury, snížením makroekonomické nestability nebo zlepšením lidského kapitálu populace, všechny tyto faktory časem narazí na klesající výnosy. Totéž platí i pro efektivitu pracovního a finančního trhu a trhu zboží. Když všechny ostatní faktory narazí do klesajících výnosů, životní úroveň může být rozšířena pouze technologickou inovací.

Ačkoliv málo vyspělé země mohou ještě zlepšit jejich produktivitu přijetím stávajících technologií nebo zlepšením v jiných oblastech, pro země, které již dosáhly inovačního stádia vývoje, je to již nedostačující ke zvýšení produktivity. Firmy v těchto zemích musí navrhnout a rozvíjet špičkové produkty a procesy pro udržení konkurenční výhody. To vyžaduje prostředí, které je příznivé pro inovační aktivity, podporované jak veřejným, tak soukromým sektorem. To znamená hlavně dostatečné investice do výzkumu a vývoje, zejména soukromými a vysoce kvalitními vědeckými výzkumnými institucemi, spolupráce v oblasti výzkumu mezi univerzitami a ochrana duševního vlastnictví. (Schwab a kol., 2013)

Obr. 1 Struktura Indexu světové konkurenceschopnosti
Zdroj: Schwab a kol., 2014.

Pilíře GCI vytvářejí solidní základ pro měření konkurenceschopnosti. Zajímavým aspektem hodnocení na základě Indexu růstu konkurenceschopnosti (index, který předchází Indexu světové konkurenceschopnosti) je například skutečnost, že do něj nevstupují explicitně náklady na pracovní sílu. Mzdové a nemzdové náklady zde nevystupují ani v roli stimulantů růstu konkurenceschopnosti, ani v roli bariéry zavádění technického rozvoje. (Klvačová, 2005)

Nicméně při hodnocení konkurenceschopnosti pomocí GCI, lze vznést určité pochybnosti na téma objektivního hodnocení. Nejvýznamnější je *velký podíl měkkých dat braných v úvahu při hodnocení*. Jednou stranou problému je kvalita otázek a druhou stranou kvalita znalostí respondentů. Také *výběr tvrdých indikátorů* se zdá být ne vždy zcela přesvědčivý. Chce-li se jakákoliv země stát technologicky ohniskovou zemí, musí si své patenty zaregistrovat v USA. *Váhy dat* jsou dalším problémem při hodnocení konkurenceschopnosti. Technologicky ohniskové země nemohou zvýšení konkurenceschopnosti dosahovat v té míře jako země technologicky neohniskové na základě zdokonalování svého institucionálního rámce a zvyšování makroekonomické stability. Pokud je index špatně konstruovaný, může také vyslat zavádějící politické zprávy a může vést k výběru nesprávných politik. (Klvačová, 2005)

5 Analýza baltských států prostřednictvím Indexu světové konkurenceschopnosti

Baltské státy je označení, které se používá pro spojení tří států severovýchodní Evropy ohraničených Baltským mořem - Estonsko, Litva, Lotyšsko. Státy vzájemně spolupracují na regionální úrovni i v mezivládních organizacích. Všechny tři země jsou parlamentní demokracie, které mají jednokomorové parlamenty. Baltské státy se staly členy NATO 29. března 2004 a do Evropské unie vstoupily 1. května 2004. V zemích platí jednotná měna euro (Estonsko 2011, Lotyšsko 2014, Litva 2015). (O'Connor, 2015)

Pro analýzu konkurenceschopnosti jednotlivých baltských států je zvolen Index světové konkurenceschopnosti sestavovaný Světovým ekonomickým fórem a jeho 12 pilířů. Tento index v současné době zkoumá konkurenceschopnost pro 144 zemí a může nabývat hodnot od 1 (nejhorší hodnota) do 7 (nejlepší hodnota). (World Economic Forum, 2016)

U všech tří zemí jsou zhodnoceny nejprve 3 nejlepší pilíře, ve kterých země vynikají a následně 3 nejhorší, na které by se země pro zlepšení své konkurenceschopnosti měly zaměřit. Následně je provedena komparace jednotlivých zemí.

5.1 Estonsko

Estonsko je nejsevernější zemí z baltských států o rozloze 45,339 km² a s celkovou populací 1,3 milionů obyvatel. Jedná se o nejméně výkonnější zemi východní Evropy a v celkovém hodnocení WEF 2014 se nachází na 29. místě², což je také nejlepší výsledek ve srovnání s Litvou a Lotyšskem. (Schwab a kol., 2014)

Země se může pochlubit dobrým makroekonomickým prostředím (20. místo) a velmi kvalitní úrovní zdraví a vzdělání (20.). Trh práce je také daleko efektivnější než v okolních státech (11.) Mimo toho se v zemi nachází silné, transparentní a efektivní instituce (26.) a dochází k stále rostoucímu rozvoji inovací (30). Estonsko je domovem Skypu a e-governantu a byla první zemí, která použila národní online hlasování v parlamentních volbách. Pro zesílení konkurenceschopnosti by se Estonsko naopak mělo více zaměřit na posílení infrastruktury (38.), aby se země přiblížila standardům západní Evropy a na rozvoj sofistikovaného podnikatelského prostředí (48.), aby výrobky zvyšovaly produktivitu země. Ovšem pilířem, ve kterém se Estonsko propadá, je jednoznačně velikost trhu (100.). Bohužel se jedná o faktor, který stát příliš ovlivnit nemůže. V tabulce lze pozorovat, jak se vyvíjí celkové postavení konkurenceschopnosti Estonska od roku 2006 do roku 2014. (Schwab a kol., 2014)

---

² Na 26.-33. místě soupeří se zeměmi: Korejská rep., Izrael, Čína, Island, Thajsko, Portoriko

Tab. 1 Estonsko – GCI 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,82	4,74	4,67	4,56	4,61	4,62	4,64	4,65	4,71
Pořadí	26	27	32	35	33	33	34	32	29

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.1 3. pilíř: Makroekonomická stabilita (silná stránka)

Cílem hospodářské politiky Estonska je vytvářet podmínky pro udržitelný hospodářský růst, což vede ke zvýšení blahobytu a reálné konvergenci s vyspělými zeměmi. Podmínkou pro stabilní makroekonomický rozvoj je makroekonomická stabilita, která podporuje vnitřní a vnější rovnováhu. (Estonia.eu, 2015)

Náhlý pokles globální ekonomické aktivity a obchodu související s globální krizí, měl významný dopad na otevřenost ekonomiky, ale na druhou stranu ekonomika prokázala značnou flexibilitu při vyrovnání se s ní. Spolehlivost fiskální politiky byla udržována v měnících se ekonomických podmínkách a podpora nabídnuta k hospodářskému rozvoji překonala krizi, aniž by výrazně navýšila finanční závazky. Zvyšování ekonomické flexibility, podpora podnikatelského prostředí a zlepšení trhu práce se staly klíčovými faktory, které pomáhají zaručit udržitelný hospodářský rozvoj. (Estonia.eu, 2015)

Z tabulky můžeme pozorovat silné ovlivnění makroekonomické stability globální krizí a následný pokles v roce 2009, kdy došlo k nárůstu vládního dluhu, snížila se míra úspor země a v zemi byla vysoká inflace. (Schwab a kol., 2009)

Tab. 2 Estonsko – 3. pilíř: Makroekonomická stabilita

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	5,87	5,85	5,72	4,90	5,40	5,71	6,01	5,89	6,00
Pořadí	15	14	23	47	19	21	20	22	20

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.2 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka)

Hlavním problémem Estonska byla v roce 2008 finanční krize. Přestože se země vypořádala s poklesem poměrně úspěšně a celková spokojenost se systémem zůstává vysoká, je těžké předpovídat dlouhodobější účinky úsporného balíčku. Ten zahrnoval některé škrty v dávkách a cenách, zvýšení sdílených nákladů u některých služeb, prodlužování čekací doby a snížení specializované péče. Z hlediska výsledků v oblasti zdraví bylo dosaženo významného pokroku v předpokládané délce života, která se blíží průměru Evropské unie. Ačkoliv se zdravotní situace zlepšuje, existují velké rozdíly mezi skupinami a míra obezity, převážně mezi mladými se zvyšuje. Počet nemocnic, nemocničních lůžek a průměrné délky pobytu v nemocnicích klesly na průměr EU, přesto ceny za lůžka jsou stále pod průměrem EU a k pokrokům by mohlo dojít. Mezi výzvy do budoucna patří zajištění udržitel-

nosti financování zdravotní péče, stanovení priorit pro pacienty zdravotní péče, integrace zdravotní a sociální péče, zajištění přístupu ke zdravotní péči u nižších socioekonomických skupin a zlepšení vyhodnocovacích a monitorovacích nástrojů v rámci zdravotního systému. (Lai a kol., 2013)

Děti v Estonsku začínají školní docházku ve věku tří let: 88 % z tříletých jsou zapsáni do předškolního vzdělání, což je výrazně vyšší počet, než průměr 66 % zemí OECD. Od roku 2005 se zápis do předškolního vzdělání zvýšil rychlejší tempem. Přesto platy učitelů jsou výrazně nižší než průměr OECD. Školní rok je v Estonsku delší, ale žáci mají na druhé straně méně hodin výuky a třídy jsou také skládány z menšího počtu žáků, průměrně 17 žáků na třídu základní školy. Kvalita základního vzdělání v Estonsku je velmi vysoká a v hodnocení WEF 2014 se umístilo na 15. místě. (Gasior, 2013)

Tab. 3 Estonsko – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	6,25	6,06	6,08	5,98	6,26	6,26	6,21	6,22	6,33
Pořadí	36	30	28	28	29	26	27	29	26

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.3 7. pilíř: Efektivita trhu práce (silná stránka)

Míra nezaměstnanosti prudce vzrostla v roce 2010 na jednu z nejvyšších v EU, poté co se země dostala do recese v roce 2008. Přestože relativně rychle klesla v roce 2011, zůstala vysoká zejména pro osoby s nižším vzděláním. V roce 2009 Smluvní právo práce (Employment Contract Law), uvolnilo předpisy na ochranu zaměstnanosti a snažilo se zvýšit ochranu příjmů nezaměstnaných, s cílem usnadnit přechod z méně do více produktivních pracovních míst za zmírnění sociálních nákladů. Větší pružnost trhu práce, prostřednictvím snížení daňového zatížení by usnadnilo strukturální transformaci a snížení míry dlouhodobé nezaměstnanosti. Systém sociální ochrany pro nezaměstnané by měl být posílen. Dát nezaměstnaným dostatek času na hledání vhodných pracovních míst, či rekvalifikaci pro nové příležitosti. (Brixiova, Égert, 2012)

Estonsko je velmi dobře hodnoceno z pohledu dílčího pilíře flexibility stanovení mezd, kde dosahuje v hodnocení WEF dokonce prvního místa, v porovnání se všemi hodnocenými zeměmi. Naopak největším problémem, se kterým se země potýká, je přilákání nových talentů a jejich následné udržení v zemi, čímž se Estonsko umísťuje až kolem 100. místa. (Schwab a kol., 2014)

Tab. 4 Estonsko – 7. pilíř: Efektivita trhu práce

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,74	4,76	4,74	4,86	4,91	4,92	5,11	5,03	5,02
Pořadí	23	26	29	21	17	16	10	12	11

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.4 2. pilíř: Infrastruktura (slabá stránka)

Transport a logistika jsou mízou společnosti. Pohyb osob a zboží má potenciál pro vytvoření bohatství a prosperity, a proto by měl být stav dopravní infrastruktury a zejména stav silniční sítě vládní prioritou. (Kaare, Koppel, 2012)

Dopravní a logistický sektor Estonska se skládá z kombinace dopravních služeb, tranzitního obchodu, distribučních center a logistiky s přidanou hodnotou. Doprava přispívá k estonským příjmům z vývozu. Před hospodářskou krizí tvořila doprava a tranzitní sektor 14,4 % HDP. Rychlý ekonomický růst na počátku století vedl k problémům v dopravě a zvýšila se poptávka po zlepšení kvality silnic. S prostředky z EU estonská vláda přikládá velký význam k rozvoji silničního provozu a investuje především do výstavby silnic vysoké kvality, ale i přesto v hodnocení kvality silnic dle WEF se umísťuje spíše průměrně. Vezmeme-li v úvahu velikost a důležitost těchto investic, je účelnost, účinnost a udržitelnost těchto projektů velmi významná. V současné době v Estonsku neexistuje žádný systém pro posuzování produkce a udržitelnosti silničních investic po celou dobu jejich životního cyklu a v rámci dodavatelského řetězce. (Kaare, Koppel, 2012; Schwab a kol., 2014)

Dle dílčích indexů infrastruktury WEF je velmi špatně hodnocena letecká doprava Estonska, která se umísťuje až kolem 100. místa. (Schwab a kol., 2014)

Tab. 5 Estonsko – 2. pilíř: Infrastruktura

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,34	4,38	4,44	4,67	4,94	4,71	4,72	4,70	4,85
Pořadí	36	36	40	34	32	40	41	40	38

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.5 10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka)

Estonsko má moderní, tržně orientované hospodářství a úspěšně obchoduje se západními státy. To se daří především díky silným odvětvím elektronice a IT, dřevařství, textilu a telekomunikaci. Země severozápadní Evropy (Finsko, Švédsko, Německo) jsou klíčovými partnery Estonska. Na rozdíl od jiných zemí v regionu, zemědělství hraje relativně malou roli v ekonomice (3,2 % HDP). (Research-pmr.com, 2016)

Velikostí trhu Estonsko výrazně zaostává ve srovnání s ostatními hodnocenými zeměmi a v rámci baltských zemí, tak v tomto pilíři dosahuje nejhoršího umístění. Na druhou stranu je nutné zmínit, že je to faktor, který země nemůže nijak zvlášť ovlivnit, a rozlohu země nezmění. V zemi je rozvoj podnikání značně ovlivněn změnami domácího podnikatelského prostředí a stejně tak i externími vlivy, které jsou typické pro malou zemi s otevřenou ekonomikou. Při vývoji podnikatelské politiky v Estonsku bychom měli brát v úvahu rozdíly mezi regionálními a sektorovými pevnými sazbami. Estonsko výrazně ztrácí jak ve velikosti domácího, tak ve velikosti zahraničního trhu. Velikost HDP země je 35,6 miliard dolarů, čímž se nemůže rovnat konkurenceschopnějším zemím. Na druhou stranu si Estonsko polepšuje hodnotou exportu, která je 88 % HDP. (Schwab a kol., 2014)

Tab. 6 Estonsko – 10. pilíř: Velikost trhu

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,36	2,89	3,04	3,08	2,89	2,89	2,98	3,06	3,07
Pořadí	81	91	90	94	101	100	96	99	100

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.1.6 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí (slabá stránka)

V porovnání s ostatními pilíři, Estonsko v podnikatelském prostředí oproti jiným zemím ztrácí. Špatného hodnocení se zemi dostává hlavně v oblasti šíře hodnotového řetězce, a pak také v nedostatečném rozsahu marketingu. (Schwab a kol., 2014)

I proto si země stanovila Estonskou podnikatelskou strategii růstu 2020, což je nejdůležitějším strategickým dokumentem v estonské ekonomice v příštích letech, se zaměřením na tři hlavní výzvy za účelem zvýšení bohatství země. Jedná se o zvýšení produktivity, stimulaci v podnikání a podporu inovací. Estonsko si stanovilo poměrně ambiciózní cíle až do roku 2020, aby se stalo centrem start-upů baltských států, severských zemí, severo-západnímu Rusku a bylo nejatraktivnější zemí pro vývojová centra velkých korporací v Evropě. Po uplynutí toho období by mělo být Estonsko jednou z nejlepších zemí na světě, která rozvíjí společnost. (Kasvustrateegia.mkm.ee, 2013)

Tab. 7 Estonsko – 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,38	4,39	4,38	4,31	4,13	4,16	4,20	4,26	4,32
Pořadí	37	44	50	48	56	53	51	51	48

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2 Litva

Litva je svou rozlohou 65,300 km² a počtem obyvatel 2,8 mil. největší zemí baltských států a je také nejižnější zemí baltských států, kde 30 % země pokrývají lesy. V celkovém hodnocení WEF 2014 se Litva umístila na 41. místě³. (Europa.eu, 2015)

Výsledky hodnocení WEF ukazují, že Litva ve všech pilířích dosahuje poměrně vyrovnaných výsledků v průběhu let, nicméně celkový výkon konkurenceschopnosti země je tažen dolů některými strukturálními nedostatky v ekonomice. V porovnání s ostatními baltskými státy Litva nemá žádné zjevné výhody, které by mohly přilákat zahraniční investice a zajistit robustní ekonomický výkon v budoucnu. Mezi nejvýznamnější sektory Litvy patří vzdělání a zdravotní a sociální péče a díky tomu obsazuje solidní hodnocení v pilířích zdraví a základního vzdělání (35. místo) a vyššího vzdělání a odborné přípravy (26.). V několika posledních letech země začala nabývat na síle v technologické připravenosti (28.). Naopak podobně jako Estonsko nejhoršího umístění dosahuje pilíř velikost trhu (77.), inovace (44.) a finanční trh (65.). Nedostatkem země je oblast spolupráce mezi univerzitami a průmyslem v oblasti výzkumu a vývoje a slabý marketing. V tabulce lze vidět vývoj umístění Litvy v hodnocení konkurenceschopnosti od roku 2006 až do současnosti. (Rojaka, 2008; Schwab a kol., 2014)

Tab. 8 Litva – GCI 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,49	4,49	4,45	4,30	4,38	4,41	4,41	4,41	4,51
Pořadí	39	38	44	53	47	44	45	48	41

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.1 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka)

Litva si v pilíři zdraví a základního vzdělání stojí poměrně dobře a v několika posledních letech se v tomto směru posunula kupředu. Litevský zdravotní systém je smíšený a je financován především z Národního fondu zdravotního pojištění, prostřednictvím systému povinného zdravotního pojištění, doplněný o státní příspěvky neaktivního obyvatelstva zhruba ve výši poloviny rozpočtu. Veřejné finan-

³ Na 38.-44. místě soupeří se zeměmi: Ázerbájdžán, Mauricius, Kuvajt, Lotyšsko, Polsko, Bahrajn

cování zdravotnictví se postupně zvyšuje od roku 2004 na 5,2 % HDP roku 2010. Ačkoliv byl litevský zdravotní systém testován hospodářskou krizí, politika proticyklického státního zdravotního příspěvku pomohla přestát krizi a Litva úspěšně používá krizi jako páku ke snížení cen zdravotnictví. Přesto budoucí dopad škrtů ve výdajích v oblasti veřejného zdraví je důvodem k obavám. Systém primární péče je třeba posílit tak, aby více pacientů bylo léčeno místo toho, aby byli odkázáni ke specialistům. (Murauskiene a kol., 2013)

I přestože je základní vzdělání uvedeno jako silná stránka Litvy, země v tomto pilíři nepatrně zaostává. Proces rozvoje a měnící se litevské identity se stává jedním z největších sociálně pedagogických problémů. Je ovlivněn demografickými, společenskými a v současné době také migračními problémy. Význam vzdělání národu ve školách je nezpochybnitelný. Vzdělávací programy v zemi podporují rodný jazyk a kladou důraz na národní kulturu a tradice. (Skarbalius, 2014)

Tab. 9 Litva – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	6,19	5,80	5,69	5,57	5,95	5,99	6,05	5,97	6,24
Pořadí	42	43	52	55	52	46	39	50	35

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.2 5. pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava (silná stránka)

V pilíři vzdělání si Litva dlouhodobě udržuje kvalitní dobré výsledky. V zemi existují dva typy institucí vyššího vzdělání: univerzity, které představují univerzitní sektor vyššího vzdělání a vysoké školy vyššího vzdělání, které představují neuniverzitní sektor vyššího vzdělání. (Centre For Quality Assessment in Higher Education, 2016)

Do roku 2000 byl systém školství jednotný. V průběhu institucionální reformy, která byla zahájena v roce 2000 neuniverzitním sektorem vyššího vzdělání, bylo postupně cíleno na ukončení dalšího odborného vzdělání a rozvíjení neuniverzitního sektoru. (Centre For Quality Assessment in Higher Education, 2016)

Litva se může pochlubit také poměrně kvalitním matematickým a přírodovědným vzděláním a dobrou dostupností výzkumných a vzdělávacích služeb. (Schwab a kol., 2014)

Tab. 10 Litva – 5. pilíř: Vyšší vzdělání a odborná příprava

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,93	4,98	4,85	4,76	5,07	5,08	5,15	5,15	5,30
Pořadí	28	25	26	30	25	26	26	27	26

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.3 9. pilíř: Technologická připravenost (silná stránka)

Přestože je Litva malou zemí, je jednou z nejvíce technicky zdatných populací v Evropě. V tabulce lze vidět výrazný posun vpřed od roku 2006 do současnosti. Země si upevňuje svou pozici centra pro menší softwary a začínající podniky v oblasti ICT. (Investlithuania.com, 2014)

Litevský výkonný grafický editor Pixelmator byl v roce 2014 vyhlášen jako nejlepší iPad aplikace roku a GetJar největší nezávislá platforma mobilního App Store. Díky stále rostoucímu počtu začínajících firem se Litva může pochlubit poměrně dobrou dostupností nejnovějších technologií a přímých zahraničních investic. (Thenextweb.net, 2015)

Za kvalitní technologickou připravenost může také začlenění předmětu technologií do školních osnov. V průběhu času se stal důležitým předmětem, který rozvíjí technologickou gramotnost žáků, připravuje je na budoucí povolání a poskytuje nástroje pro nezávislý a odpovědný život. Země má také stanovenou strategii „Litva 2030“, s cílem posílení sebevědomí občanů, vzdělávacích programů a národní kultury. (Sederevičiute-Pačiauskiene, 2015)

Tab. 11 Litva – 9. pilíř: Technologická připravenost

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,79	4,04	4,29	4,54	4,51	4,70	5,00	4,81	5,37
Pořadí	40	38	38	36	33	34	33	35	28

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.4 8. pilíř: Finanční trh (slabá stránka)

Pilíř finančního trhu dosahuje velmi špatného hodnocení téměř ve všech dílčích hodnotících kritériích jako je cenová dostupnost finančních služeb, financování prostřednictvím místního akciového trhu, snadný přístup k úvěrům, dostupnost kapitálu a regulace burz cenných papírů. Vůbec nejhůře je hodnoceno „zdraví“ bank. V době hospodářského oživení finančního sektoru měly banky v Litvě sklon k přijímání většího rizika v řízení aktiv a pasiv. Vzhledem k tomu, že je bankovní sektor pro-cyklický, banky by měly plánovat a předpovídat různé scénáře jejich provozní efektivity, protože vyšší rizika by mohly způsobit větší ztráty. (Novickyte, Petraityte, 2014; Schwab a kol., 2014)

Litevský finanční sektor je velmi vnímavý k problémům, jelikož velikost tohoto odvětví je poměrně malá a společnost je citlivá na negativní zprávy a události. V zemi existuje Litevský institut finančních trhů, který je zaměřen na analyzování problémů finančního trhu a řešeních založených na vědeckých výzkumech. Soustředí se také na financování obchodních kapitálových podniků a veřejný přístup k potřebě finančních trhů pro jejich efektivní fungování, ale i přes tuto snahu úroveň finančního sektoru v zemi zůstává nízká. (Novickyte, Petraityte, 2014; Lithuanian Financial Markets Institute, 2014)

Tab. 12 Litva – 8. pilíř: Finanční trh

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,36	4,59	4,50	4,16	3,95	3,86	3,86	3,82	4,09
Pořadí	51	54	56	72	89	89	87	87	65

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.5 10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka)

Přestože velikost trhu hodnotíme jako slabou stránku Litvy, export, který se vztahuje do tohoto pilíře jako dílčí faktor hodnocení, tvoří 83,3 % HDP a v tomto hodnocení se Litva řadí na kvalitní 17. místo ze všech hodnocených zemí. V malých ekonomikách jako je Litva má export podstatný vliv na udržitelný růst a vitalitu státu. Ostatní faktory jako HDP, domácí velikost trhu a zahraniční velikost trhu jsou velmi nízko hodnoceny a jsou tak považovány za slabé stránky. (Schwab a kol., 2014)

Na druhou stranu očekává se, že litevská ekonomika v roce 2016 posílí. Hlavní hnací silou budou investice a domácí poptávka. Zvýšení vývozu do EU bude více než kompenzovat pokles v obchodování s Ruskem. V zemi se očekává zvýšení důchodů a státních mezd a tempo růstu by se mělo v průběhu několika příštích let zvednout spolu s růstem reálného HDP o 3,3-3,5 % ročně ve střednědobém horizontu. (Euromonitor.com, 2016)

Tab. 13 Litva – 10. pilíř: Velikost trhu

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,78	3,40	3,51	3,63	3,45	3,46	3,53	3,58	3,60
Pořadí	64	67	69	69	77	79	74	78	77

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.2.6 12. pilíř: Inovace (slabá stránka)

Litva se potýká s nedostatkem vědců a inženýrů. Na podporu inovací existuje Litevské inovační centrum (LIC), jehož hlavním strategickým cílem je zvýšení mezinárodní konkurenceschopnosti, stimulací inovací v podnikání. Tento cíl je rozdělen do následujících bodů:

- Podpora schopností firem ve vývoji a implementace inovací
- Urychlení komercializace výsledků pokročilých věd
- Snížení rizika implementace inovací

Činnosti LIC, jsou organizovány na základě projektů. Účastní se výběrových řízení, výzev k předkládání návrhů vyhlášených Evropskou unií, dalších mezinárodních organizací a litevskou vládou. (Innovage.com, 2014)

Litva si také stanovila základní plán na nastavení inovační politiky, Inovační rozvojový program (Innovation Development Programme) 2014-2020. Program byl vypracován s ohledem na zlepšení litevské inovativnosti a rozvoj konkurenceschopné ekonomiky založené na vysoké úrovni znalostí, špičkových technologií, kvalifikovaných lidských zdrojů a specializacích. Cílem programu je:

- Rozvíjet inovativní společnost, rozvíjením nových znalostí
- Posílení podnikatelského inovačního potenciálu podniků
- Vytváření významných sítí, rozvoje a mezinárodního obchodu
- Zvýšení efektivity inovační politiky a provádění a prosazování inovací ve veřejném sektoru (Mita.lt, 2011)

Tab. 14 Litva – 12. pilíř: Inovace

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,35	3,45	3,35	3,28	3,38	3,43	3,51	3,58	3,62
Pořadí	45	48	55	58	51	48	43	44	44

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3 Lotyšsko

Lotyšsko má oproti ostatním baltským státům vysoký podíl stínové ekonomiky na HDP, což má značný negativní dopad na konkurenceschopnost. Ve srovnání s Estonskem a Litvou má nejhorší hodnocení, v roce 2014 se ve WEF umístilo na 42. místě⁴, což je na druhé straně solidní polepšení ve srovnání s minulými lety. (Schwab a kol., 2014)

Lotyšská ekonomika se podle hodnocení WEF nachází v přechodu z produktivně tažené ekonomiky k inovačně tažené, což znamená, že musí provádět více aktivit v pilířích obchodní sofistikovanosti a inovacích. V Lotyšsku by měla existovat opatření ze strany vlády k podpoře podnikatelů a rozvíjení obchodní spolupráce. Stejně jako ostatní baltské státy také Lotyšsko dosahuje kvalitních výsledků v hodnocení zdraví a vzdělání (31.). Velmi dobrého výsledku dosahuje země také v hodnocení trhu práce (17.), přestože v období krize dosahovala nejvyšší míry nezaměstnanosti ze všech zemí EU. Třetím pilířem, ve kterém si Lotyšsko vede poměrně dobře, je technologická připravenost (32.). Země naopak nejvíce

⁴ Na 39.-45. místě soupeží se zeměmi: Mauricius, Kuvajt, Litva, Polsko, Bahrajn, Turecko

zaostává malou velikostí jako už domácího, tak zahraničního trhu (95.), sofistikovaným podnikatelským prostředím (61.) a také velmi chudým výkonem v inovacích s velmi nízkou úrovní inovačních aktivit a jen několika patentů (70.). (Priede, Škapars, 2009; Schwab a kol, 2014)

Tab. 15 Lotyšsko – GCI 2006-2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,47	4,41	4,26	4,06	4,14	4,24	4,35	4,40	4,50
Pořadí	44	45	54	68	70	64	55	52	42

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.1 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání (silná stránka)

Národní zdravotní systém je financován ze všeobecného zdanění. Poskytuje krytí pro celou populaci a platí pro základní balíček služeb zakoupený od nezávislých veřejných a soukromých poskytovatelů. V Listopadu 2013 schválili ministři návrh zákona financování zdravotní péče, jehož cílem je zvýšení veřejných výdajů na zdraví, zavedením povinného zdravotního pojištění a spojením nároku na zdravotní péči úhradou daně z příjmu. Systém primární péče byl posílen, aby byla ambulantní péče účinnější, byla zavedena účinná síť poskytovatelů zdravotní péče a služeb a došlo ke snížení počtu nemocnic, případů hospitalizace a počtu lůžek. (Mitenbergs a kol., 2012)

Velká část lotyšské populace je vzdělaná a díky velkému množství škol, úroveň vzdělání v průběhu času roste. Základní vzdělání v hodnocení WEF 2014 dosáhlo solidního umístění, ale je to způsobeno také sloučením s kvalitním faktorem zdraví. V hodnocení základního vzdělání Lotyšsko nepatrně zaostává stejně jako Litva. V grafu můžeme pozorovat pokles v umístění v letech 2009-2011, kdy Lotyšsko dosáhlo špatného hodnocení v Programu mezinárodního hodnocení studentů (PI-SA). Průměrné skóre v roce 2009 bylo nižší než 500 bodů z celkového maxima 1000 ve všech oblastech. V současné době je problémem spíše kvalita vyššího vzdělání, kdy je pro studenty velmi běžné kombinovat práci se studiem, což má negativní vliv na docházku ve třídách a statistiky také dokazují, že lotyšští výzkumníci nejsou příliš úspěšní v mezinárodních publikacích. (Classbase.com, 2012)

Tab. 16 Lotyšsko – 4. pilíř: Zdraví a základní vzdělání

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	6,09	5,77	5,76	5,66	5,88	5,94	5,99	6,05	6,28
Pořadí	49	45	48	50	55	49	45	41	31

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.2 7. pilíř: Efektivita trhu práce (silná stránka)

Od roku 2009 je více než 50 % lotyšské populace ve věku od 15 do 74 ekonomicky aktivní obyvatelstvo, na druhé straně nezaměstnanost se pohybuje kolem 9,7 %. Nejvíce citlivá skupina obyvatel, kteří mají největší problém s nalezením zaměstnání je mládež ve věku od 15 do 24 let. (Starineca, Voronchuk, 2015)

Na rozdíl od mnoha zemí západní Evropy, Lotyšsko nemá žádný centralizovaný systém kolektivního vyjednávání o mzdách. Odbory téměř neexistují v lotyšském soukromém sektoru a tam, kde existují ve veřejném sektoru, např.: ve zdravotnictví a školství, jsou stávky nebo jiné typy protestních akcí téměř neslychané. (Starineca, Voronchuk, 2015)

Průměrná mzda je v Lotyšsku vyšší v porovnání s ostatními baltskými státy. Minimální mzda v poměru k práci je také poměrně vysoká ve srovnání s ostatními členskými státy EU. (Starineca, Voronchuk, 2015)

Tab. 17 Lotyšsko – 7. pilíř: Efektivita trhu práce

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,58	4,61	4,71	4,70	4,58	4,59	4,78	4,76	4,82
Pořadí	33	36	32	37	52	47	27	26	17

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.3 9. pilíř: Technologické připravenost (silná stránka)

Lotyšsko se stalo atraktivním místem pro řadu high-tech společností, které mají v zemi umístěny své základny. Podniky tak zlepšují podnikatelské prostředí, podporují transfery technologií a motivují místní podniky modernizovat svou výrobu a zařízení. (Iae-paris.org, 2007)

V průběhu posledních pěti let má Lotyšsko nejrychleji rostoucí ekonomiku v celé Evropě a roční růst HDP přesáhl 10 % HDP po dobu tří po sobě jdoucích let. Tato dynamika vychází z několika faktorů – strategická geografická poloha, odbornost pracovní síly a pokrok v technologiích. (Iae-paris.org, 2007)

Lotyšsku má dobrou základnu pro výzkum a vývoj a zahrnuje pestrou škálu výzkumných oblastí: mikrologické syntézy, virologie, molekulární biologie, genetiky, biomechaniky. (Iae-paris.org, 2007)

V zemi existuje několik technologických center pro rozvoj inovací a technologií orientovaných na podporu malých a středních podniků. (Europa.eu, 2015)

Tab. 18 Lotyšsko – 9. pilíř: Technologická připravenost

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,87	4,01	4,00	4,00	3,96	4,26	4,73	4,70	5,12
Pořadí	38	40	41	47	51	46	38	38	32

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.4 10. pilíř: Velikost trhu (slabá stránka)

Přes svou dobrou strategickou polohu pro obchodní operace, vklíněné mezi Litvou a Estonskem, obsazuje Lotyšsko v celkovém hodnocení WEF velmi špatné umístění v domácí i zahraniční velikosti trhu, kde se nachází až kolem 100. místa, je nutné zmínit, že stejně jako u Estonska a Litva se nejedná o pilíř, který by mohla země výrazněji ovlivnit. (Schwab a kol., 2014)

Přes významné pokroky od začátku ekonomické transformace, Lotyšsko zůstává relativně chudou zemí v rámci Evropské unie (v roce 2010 měla země HDP na obyvatele jen 52 % úrovně EU-27). (Euromonitor.com, 2016)

Strukturální složení ekonomiky je ovlivněno mnoha faktory, včetně historického vývoje konkurenceschopných základů a faktoru dotací. (Euromonitor.com, 2016)

Přestože Lotyšsko vstoupilo jako první z baltských států do Světové obchodní organizace, zaostává za Estonskem, které velmi rychle odstranilo své obchodní bariéry. (Euromonitor.com, 2016)

Tab. 19 Lotyšsko – 10. pilíř: Velikost trhu

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,49	3,08	3,24	3,27	3,04	3,05	3,11	3,18	3,20
Pořadí	77	82	79	83	95	95	91	95	95

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.5 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí (slabá stránka)

Relativní výskyt obchodních bariér mezi lety 2005-2010 pro dovážené zboží výrazně klesl, tato situace s největší pravděpodobností souvisela s netarifními překážkami obchodu - docházelo k poklesu konkurenceschopnosti. Důvodem může být bankrot slabších podniků v době hospodářského útlumu. Ve stejné době se také antimonopolní efektivita stala méně efektivní. Tento pokles by mohl být způsoben poruchou regulátora udržet na uzdě růst cen komodit a paliv (zejména zemního plynu). (Balticexport.com, 2011)

Kvantitativní a kvalitativní charakteristiky poptávky v Lotyšsku ovlivnily druh podniků, které se tam vyvíjí, a to buď prostřednictvím přímých zahraničních investic, nebo prostřednictvím místního podnikání. Například velká lokální poptávka po high-tech produktech urychluje růst podniků, které vytvářejí tyto produkty, víc než poptávka ze zahraničí, což v porovnání s místními podniky, je spojeno s větší

nejistotou a je často nedostupná z důvodů obchodních překážek nebo neznalosti zahraničních trhů. (Balticexport.com, 2011)

Vzhledem k tomu, že má Lotyšsko nízké HDP na obyvatele, spotřebitelská poptávka je nízká z kvantitativního hlediska prostá z kvalitativního hlediska, jelikož lidé utrácejí většinu jejich příjmů za „základní“ zboží. Lotyšsko je spolu se zeměmi střední a východní Evropy značně pozadu z hlediska nákupní propracovanosti. (Balticexport.com, 2011)

Tab. 20 Lotyšsko – 11. pilíř: Sofistikované podnikatelské prostředí

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	4,11	4,02	3,85	3,79	3,73	3,84	3,89	4,01	4,09
Pořadí	53	71	83	82	80	71	71	67	61

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.3.6 12. pilíř: Inovace (slabá stránka)

Výkon inovací v Lotyšsku stále přetrvává jako jeden z nejhorších v celé Evropské unii a je špatný ve všech dimenzích měření. Lotyšské slabé výsledky v oblasti inovací potvrzují i údaje o počtu přihlášených patentů v zemi. Nedostatek příjmů z patentů a licencí signalizuje problémy s komercializací výkonu. Část vysvětlení dosažení velmi nízkých výsledků inovací spočívá ve finančním omezení, kterému čelí malé firmy. Inovativnost malých firem je klíčovým aspektem toho, co je dělá konkurenceschopnými v tuzemsku i na mezinárodních trzích, stejně tak schopnost proniknout na mezinárodní trh je znamením konkurenceschopnosti. (Škiltere, Jesilevska, 2013)

Země také zaostává kvalitou matematického vzdělání a dostupností vědců a inženýrů. Počet mezinárodních vědeckých spolupracovníků na publikacích na milion obyvatel je přibližně 132, což je asi jedna třetina toho, co je v Estonsku. Také spolupráce mezi univerzitami a průmyslem je vnímána jako velmi špatná. Ve srovnání s lepšími inovativními zeměmi je to právě kvalita výzkumného systému, která brání inovacím. (Schwab a kol., 2014)

Faktory pro dobře fungující lotyšský systém jsou tedy schopnost spolupráce IS institucí, organizace finančního systému, informační podpora, rozvoj lidského kapitálu a kulturních a historických faktů a rozdělení podniků podle velikostní třídy. (Škiltere, Jesilevska, 2013)

Tab. 21 Lotyšsko – 12. pilíř: Inovace

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hodnocení	3,08	3,08	2,94	2,94	3,02	3,21	3,25	3,21	3,27
Pořadí	71	77	93	88	77	59	64	70	70

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

5.4 Srovnání konkurenceschopnosti baltských států

Baltské státy dosahují dobrých výsledků v žebříčku hodnoceném Indexem světové konkurenceschopnosti. Nejnižší umístění Lotyšsko se ve skutečnosti stále řadí výše než 11 dalších zemí EU – Itálie, Maďarsko, Polsko, Kypr, Malta, Řecko, Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko, Slovensko a Chorvatsko. Přestože jsou baltské státy poměrně malé ekonomiky, podle ročních údajů o růstu, od počátku 21. století, se konkurenceschopnost států stále zlepšuje. Jedním vysvětlením je pravděpodobně rostoucí míra globalizace, země mají také vysokou životní úroveň. (Schuller, 2008)

Jak už bylo zmíněno, ve Zprávě světové konkurenceschopnosti z roku 2014 se Lotyšsko umístilo na nejnižším místě z baltských států, na 42. ze 144 hodnocených zemí, Litva se umístila na 41. a Estonsko na 29. místě. Lotyšsko tak své umístění do jednoho roku zvýšilo o 10 pozic, Litva 7 a Estonsko o 3 pozice. (Schwab a kol., 2014)

Při analýze dílčích indexů a faktorů Indexu světové konkurenceschopnosti můžeme vidět podobné výsledky. Výkon Lotyšska je poměrně dobrý v takových oblastech, jako je efektivita trhu práce, technologická připravenost a vysokoškolské vzdělání a odborná příprava, ale problémovými oblastmi jsou inovace, podnikatelské prostředí, velikost trhu a infrastruktury. Zvláště velké rozdíly mezi baltskými státy jsou v hodnocení pilíře inovací, kde se Estonsko umísťuje na 30. místě, Litva na 44. a Lotyšsko dokonce až na 70. místě. Velký rozdíl můžeme pozorovat také v efektivitě trhu práce. Estonsko a Lotyšsko v tomto hodnocení dosahují velmi kvalitních výsledků, zatímco Litva za nimi zaostává o více jak 50 %. (Stokmane, 2013)

V tabulce lze pozorovat hodnocení jednotlivých pilířů baltských států Indexem světové konkurenceschopnosti v roce 2014.

Tab. 22 Srovnání pilířů baltských států 2014

Pilíře	Estonsko	Lotyšsko	Litva
1. Instituce	26	51	58
2. Infrastruktura	38	47	43
3. Makroekonomické prostředí	20	32	42
4. Zdraví a základní vzdělání	26	31	35
5. Vyšší vzdělání a odborná příprava	20	31	26
6. Efektivita trhu zboží	26	36	47
7. Efektivita trhu práce	11	17	53
8. Finanční trh	29	33	65
9. Technologická připravenost	29	32	28
10. Velikost trhu	100	95	77
11. Sofistikované podnikatelské prostředí	48	61	49
12. Inovace	30	70	44

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

Ačkoliv je podle celkového umístění Estonsko viditelným vůdcem baltských států již několik let, při porovnání dílčích indexů je situace v jednotlivých státech velmi podobná. Při podrobnějším zvažování faktorů je možné dospět k závěru, že baltské státy mají konkurenční výhodu v oblastech jako: vládní dluh (Estonsko se nachází na 7. příčce ze 144 zemí); úmrtnost dětí v baltských státech není vysoká v porovnání s ostatními zeměmi zahrnutými do Zprávy světové konkurenceschopnosti (v porovnání statistických údajů 144 zemí – EE 11., LV 47., LT 32.); kvalita základního vzdělání (EE 15., LV 26., LT 24.); přístup na školách je také dostatečně zajištěn, za účelem umožnění rozvoje regionů (EE 2., LV 21., LT 23.); ve státech je poměrně snadné začít podnikat bez provedení mnoha složitých postupů; celní postupy v Estonsku a Litvě rovněž nejsou komplikované, což příznivě ovlivňuje obchodní aktivity v regionech. Faktorem, který také přispívá ke zvýšení Indexu světové konkurenceschopnosti, je vysoký počet zaměstnaných žen v baltských státech, což umožňuje regionální rozvoj. (Stokmane, 2013; Schwab a kol., 2014)

V zemích je ale také na druhé straně několik rizikových faktorů, které jsou problémové pro rozvoj podnikání v zemi. V Estonsku byla za největší rizikový fak-

tor pro podnikání vyhodnocena vzdělaná pracovní síla, v Lotyšsku a Litvě naopak daňová sazba a enormní byrokracie. Baltské země jsou stále v slabší pozici z technologického hlediska a potřebují získat znalosti a technologie z vyspělejších zemí. Obecně by země měly věnovat větší pozornost podpoře trhu a inovacím. Aby se mohly podnikatelské osoby v baltských státech rozvíjet a soutěžit, je třeba najít nové partnery pro spolupráci. Konkurenceschopnost je možné rozvíjet pomocí inovativních nástrojů a tvůrčích přístupů, kromě toho investice mají většinou i vliv manipulační. (Stokmane, 2013)

6 Zhodnocení nedávné globální krize na konkurenceschopnost těchto zemí

Vývoj ekonomiky baltských zemí před a po krizi byl jeden z nejrychlejších v celé Evropské unii. Mezi roky 1995-2007 se HDP na obyvatele v Estonsku zvýšilo 2,48krát, v Litvě 2,31krát a 2,67krát v Lotyšsku. Státy měly v letech 2000-2007 největší míru růst HDP v Evropě a také z toho důvodu získaly označení „baltští tygři“. Organizace spojených národů nazývá baltské státy jako země s „velmi vysokým“ indexem lidském rozvoje. Pokud je roční přírůstek reálného HDP větší než 10 %, lze tento výsledek považovat za výborný a v letech 2003-2007 byl růst míry HDP v baltských státech jedním z nejlepších na světě. (Tanning, 2013)

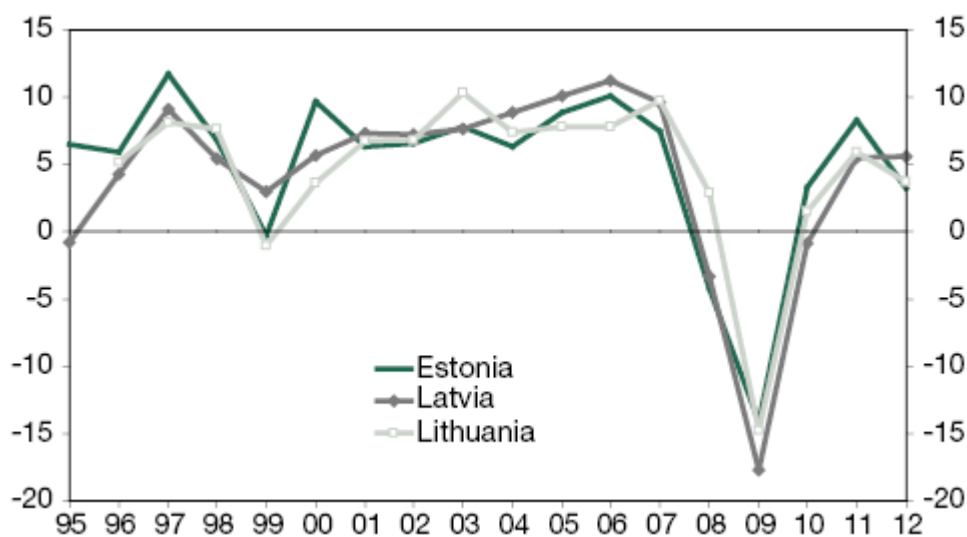
Přibližně v roce 2005 se baltské ekonomiky začaly přehřívat. Dovozy vzrostly, což odráží domácí spotřebu. Ačkoliv zde bylo významné množství přenosu ze zámoří, deficity běžného účtu zemí se rozšířily a dosáhly neuvěřitelné úrovně (deficit běžného účtu jako procento HDP byl v Lotyšsku -22,8 %, Estonsku -17,4 % a Litvě -13,7 %). (Koyama, 2010)

Produktivita práce rostla ve všech zemích do roku 2008. V roce 2008 některé země, včetně Estonska (-2,8 %) zažily pokles a v roce 2011 hodinová produktivita práce v Estonsku poklesla ve srovnání s předchozím rokem. Největší růst produktivity byl v roce 2011 v Lotyšsku (o 13,8 %). (Masso, Krillo, 2011)

Kromě ekonomického poklesu v letech 2008-2009 se Estonsko a Litva potýkaly s poklesem i v roce 1999, kvůli finanční krizi v Rusku v srpnu 1998. Tehdy se reálné HDP snížilo o 14,8 % v Litvě a 14,1 % v Estonsku, ale počínaje rokem 2000 začaly mít země opět vysoký ekonomický růst. (Tanning, 2008)

V roce 2009 státy zasáhla hluboká recese. Tento rok je také nazývám jako „Krizový rok“. Baltské státy přijaly úsporná opatření ve výši 8-9 % HDP, přičemž další 3-4 % v roce 2010. Od roku 2011 opět HDP v baltských státech rostlo stejně jako v roce 2005, s mírou 7,6 % v Estonsku, 5,9 % v Litvě a 5,5 % v Lotyšsku. Ukazuje to tedy i to, že reformy prováděné v minulosti vytvořily úspěšnou základnu, která umožnila krizi úspěšně překonat. (Kattel, 2012)

Výrazný propad HDP baltských států v době krize lze porovnat v grafu vývoje mezi lety 1995-2012.

Obr. 2 Roční růst HDP v %, 1995-2012

Zdroj: Intereconomics.eu, 2013.

Země střední a východní Evropy byly silně závislé na procesu přistoupení do EU a následně přípravě na vstup do Hospodářské a měnové unie. Tato druhá etapa, příprava na vstup do HMU, ovlivnila proces krize šířící se v rámci ekonomik baltických států. Všechny tři země chtěly přijmout euro co nejdříve a při přijímání systému pevných směnných kurzů baltické státy zažily obrovský a neočekávaný příliv kapitálu a poté do značné míry všechny negativní důsledky globální krize. (Koyama, 2010)

Skutečnost, která překvapí mnoho vnějších pozorovatelů při pohledu na statistiky úvěrů ve střední a východní Evropě je, že domácnosti a podniky měly v průběhu krize velmi vysoký podíl celkových úvěrů v cizí měně. (Koyama, 2010)

V Estonsku je vliv krize na vnímání konkurenceschopnosti patrný pouze při pohledu na dva aspekty: makroekonomická stabilita a zdraví a základní vzdělání. Pokud jde o finanční aspekt konkurenceschopnosti, ten se v zemi dostavil až se zpožděním. Další proměnné popisující estonskou ekonomiku, zůstaly téměř beze změny. (Matysek-Jedrych, 2012)

Ekonomika v Lotyšsku rostla dvouciferným tempem od roku 2000, zemi se dařilo, ale kolem roku 2005 ekonomika začala vykazovat známky přehřátí, jako je zvýšení inflace, rostoucí mzdy a rozšíření deficitu běžného účtu. Zahraniční kapitál, který proudil do lotyšského hospodářství od poloviny roku 1990, výrazně přispěl k hospodářskému rozvoji. Do roku 2006 se také míra nezaměstnanosti snížila na 7,75 % a trh práce byl napjatý. Teprve na jaře 2007 spustila restriktivní politiku, která způsobila depresi na konci roku 2007. Obdobná situace jako v Estonsku nastala také lotyšské ekonomice. Je třeba zdůraznit, že tato ekonomika je v průměru horší než konkurenceschopnost Estonska a to ve všech ostatních sledovaných aspektech Indexu světové konkurenceschopnosti. Ke zhoršení finančního a obchodního aspektu konkurenceschopnosti došlo v Lotyšsku se zpožděním stejně jako v Estonsku. (Koyama, 2010; Matysek-Jedrych, 2012)

V Litvě byl vliv krize na konkurenceschopnost velmi podobný. Pokles konkurenceschopnosti byl opět prokázán nižší hodnotou makroekonomické stability a zdraví a primárního vzdělání, ale rozsah poškození byl o něco horší než v ostatních dvou případech. Na druhou stranu, na vnímání finančního prostředí konkurenceschopnosti měla krize v Litvě slabý dopad. Litva byla jedinou zemí, které se podařilo překročit úroveň před krizí. Růst HDP v letech 2011 a 2012 byl nejlepší v celém Evropském společenství. (Matysek-Jedrych, 2012)

Dopad krize na konkurenceschopnost se tedy nejvíce projevil v Lotyšsku a nejméně v Litvě. Na druhou stranu Lotyšsko a Litva měly klesající trend už před rokem 2006 a je těžké jej jednoznačně propojit s vlivem krize na konkurenceschopnost. (Matysek-Jedrych, 2012)

Dopad krize na konkurenceschopnost pobaltských států měřeno podle HDP a HDP na obyvatele byl extrémně velký. Je však třeba zdůraznit, že díky politice krizového řízení a podpory z MMF a Evropské komise, se tendence obou ukazatelů rychle zlepšila už po dvou letech. (Matysek-Jedrych, 2012)

Kattel a Radla (2012) poukazují na dva jevy související se zotavením baltských států: masivní využití fiskálních fondů Evropské unie (např. 20 % z rozpočtu Estonska na rok 2012 se skládal z transferů EU) a integrace exportního sektoru se skandinávskými výrobci. (Kattel, Raudla, 2012)

Kuokštis a Vilpišauskas (2010) definovaly tři možnosti nezbytných opatření k obnovení konkurenceschopnosti země po určité době nadměrného pákového efektu, boomu a růstu ceny a mezd. Jedná se o: zhodnocení směnného kurzu, vnitřní devalvace a zavedení strukturální změny (reformy) ke zvýšení produktivity. Třetí varianta může přivést výsledky pouze ve střednědobém a především dlouhodobém a je vhodná v každém případě, takže v krátkodobém chodu země je v podstatě s prvními dvěma možnostmi. (Kuokštis, Vilpišauskas, 2010)

Z ekonomického hlediska není okamžitě jasné, který postup je lepší. Na jedné straně u vnější devalvace by bylo možné očekávat, že poskytne okamžitý podnět k vývozu a dovozu konkurenčních odvětví a to by mohlo nastartovat ekonomické oživení. Na druhou stranu by to ale také mohlo okamžitě zvýšit dluhovou zátěž domácností a podniků zadlužených v cizí měně a případně i snížit důvěru ve státní instituce, jelikož stabilní peněžní politika byla založena na příslibu zachování stabilního směnného kurzu. (Kuokštis, Vilpišauskas, 2010)

Obecně tedy můžeme konstatovat, že ve všech baltských zemích byl podobný mechanismus reakce konkurenceschopnosti na hospodářskou krizi. Byla prokázána především zhoršená makroekonomická situace, ale také horší zdravotní péče a vzdělávání na základní úrovni. Všechny tři země měly dostatečně vyrovnané rozpočty a nízké veřejné zadlužení před krizí. Podobné rysy ekonomik, jakož i institucionálního uspořádání v procesu přijetí eura a způsob, jakým krize ovlivnila tyto ekonomiky, způsobilo zavedení podobné politiky krizového řízení. Základem politiky ve všech třech případech se stalo zvýšení pružnosti klesajících mezd a cen. (Matysek-Jedrych, 2012)

Nejednoznačnost se vztahuje k analýze druhého faktoru konkurenceschopnosti – tj. výkonnosti. Zhoršení v měření konkurenceschopnosti došlo s celoročním

zpožděním ve vztahu k základním požadavkům, ale stejně jako v prvním případě pokles hodnoty indexu nebyl jednoznačný. (Kuokštic, Vilpišauskas, 2010)

Mezinárodní konkurenceschopnost a ekonomická krize se spolu smíchaly navzájem. Při posouzení dopadu hospodářské krize na konkurenceschopnost baltských ekonomik můžeme poukázat na některé nesrovnalosti. Za prvé, možnost měření konkurenceschopnosti poskytující základ pro analýzu, má klíčový význam. Užití jednotlivých makroekonomických proměnných, svědčí o mnohem větším vlivu krize na konkurenceschopnost, ve srovnání s obecnými opatřeními používanými Světovým ekonomickým fórem a Mezinárodním institutem pro rozvoj managementu. Nicméně je možné, že vliv recese na konkurenceschopnost, měl příliš krátké trvání. Po analýze jednotlivých měření konkurenceschopnosti, tj. makroekonomických ukazatelů, lze vyvodit závěr, že baltské státy trpěly ekonomickým zhoršením dva roky (v letech 2008-2009). Účinná opatření proti nepříznivým ekonomickým trendům byla hlavním faktorem bránícím krizi, před ovlivněním ostatních faktorů konkurenceschopnosti. (Matysek-Jedrych, 2012)

Za druhé, hlavní kanál, jehož prostřednictvím krize ohrozila konkurenceschopnost, byla makroekonomická stabilita. Obzvláště pozoruhodné je, že krize v podstatě neměla negativní dopad na konkurenceschopnost prostřednictvím trhu práce a komoditního trhu. Účinnost těchto trhů zůstala nezměněna. (Matysek-Jedrych, 2012)

Všechny tři ekonomiky jsou malé a otevřené, proto důležitým aspektem při posuzování konkurenceschopnosti je postavení země v oblasti mezinárodního obchodu. Můžeme dojít k závěru, že hospodářská krize v baltských státech poskytla některé výhody, jelikož bilance zahraničního obchodu se zlepšila. Podíl vývozu na dovozu vzrostl ve všech třech zemích, v Litvě přibližně o 10 %, Estonsku o 20 % a Lotyšsku o 30 % v porovnání s rokem 2004. Byly zde důvody pro takové zlepšení, např. obnovené exportní trhy. (Matysek-Jedrych, 2012)

Na základě všech výše uvedených úvah lze obecně konstatovat, že krátkodobá krize a to i to i v případě závažné nemá negativní vliv na konkurenceschopnost, tak dlouho, dokud je správně realizována protikrizová politika. (Matysek-Jedrych, 2012)

7 Diskuze

7.1 Postavení baltských států v oblasti konkurenceschopnosti v komparaci s původními a novými členskými státy EU

Evropská unie vznikla jako Evropské hospodářství společenství a Evropské společenství pro atomovou energii v roce 1957, tvořené z šesti členů: Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko a Nizozemsko. K dalšímu rozšíření EU došlo v sedmi vlnách, čímž se zvýšil počet členských států na aktuálních 28, přičemž z pohledu bakalářské práce je nejdůležitější 5. vlna rozšíření. V roce 1973 přistoupilo Dánsko, Irsko a Spojené království, v roce 1981 Řecko, v roce 1986 Španělsko a Portugalsko a v roce 1995 Rakousko, Finsko a Švédsko. *1 května 2004* se EU rozšířila o deset států: Česko, Kypr, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko, *Estonsko, Lotyšsko a Litva*. V roce 2007 přistoupily Rumunsko a Bulharsko a v roce 2013 došlo k zatím poslednímu rozšíření Chorvatskem. (Europa.eu, 2015)

Baltské státy jsou jediné země bývalého Sovětského svazu, které se integrovaly do Evropské unie. Jejich úspěch pochází ze skutečnosti, že jejich sounáležitost s Evropou nebyla jen geopolitická volba, ale byla v podstatě v souladu s jejich hodnotami a identitou. Přistoupení tří zemí s konkrétními právními, politickými a ekonomickými zázemími zvýšilo různorodost EU. (Grigas a kol., 2013; Van Elsuwege, 2008)

Vstup do EU pomohl baltským státům, vzdálit se od vlivu ruské federace. Země se začlenily do řady mezinárodních organizací (NATO, OSN, Rada Evropy), což nabídlo politické nástroje pro zvýšení prosperity, bezpečnosti a stability a tedy i konkurenceschopnosti. (Grigas a kol., 2013)

Estonská vláda je v současné době jedna z nejstabilnějších v celé EU a ze země se stává další Silicon Valley, lotyšská ekonomika v roce 2012 porostla o více než 5 %, čímž byla nejlepší v celé Evropské unii a Litva je velmi aktivní hráč na stupních energetické politiky EU a východního sousedství. (Grigas a kol., 2013)

V rámci EU státy vytváří iniciativu, jejímž cílem je posílení kybernetické bezpečnosti, zabezpečení dodávek energie, východní partnerství, liberalizace trhu s energií, transparentnost, inovace a jednotný trh. Země se také snaží o rozvíjení spolupráce se severskými zeměmi. (Grigas a kol., 2013; Van Elsuwege, 2008)

Baltské státy se aktivně snaží přenést své znalosti a zkušenosti do zemí východní Evropy, které byly o dvě desetiletí dříve na stejném startovacím bodě s rozpadem Sovětského svazu, ale kterým se nedostalo stejného pokroku. (Grigas a kol., 2013)

V tabulce lze pozorovat porovnání v umístění baltských států s ostatními státy EU, hodnocenými Indexem světové konkurenceschopnosti od roku 2012-2014. Jak už bylo několikrát zmíněno, nejlepšího umístění dosahuje Estonsko, právě díky vyspělosti, ekonomické stabilitě a technologické úrovni země.

Tab. 23 Srovnání baltských států s ostatními státy EU 2012-2014

Pořadí	Země	2012	2012	2013	2013	2014	2014
1.	Finsko	5,55	3	5,54	3	5,50	4
2.	Německo	5,48	6	5,51	4	5,49	5
3.	Nizozemsko	5,50	5	5,42	8	5,45	8
4.	Spojené král.	5,45	8	5,37	10	5,41	9
5.	Švédsko	5,53	4	5,48	6	5,41	10
6.	Dánsko	5,29	12	5,18	15	5,29	13
7.	Belgie	5,21	17	5,13	17	5,18	18
8.	Lucembursko	5,09	22	5,09	22	5,17	19
9.	Rakousko	5,22	16	5,15	16	5,16	21
10.	Francie	5,11	21	5,05	23	5,08	23
11.	Irsko	4,91	27	4,92	28	4,98	25
12.	Estonsko	4,64	34	4,65	32	4,71	29
13.	Španělsko	4,60	36	4,57	35	4,55	35
14.	Portugalsko	4,40	49	4,40	51	4,54	36
15.	Česká rep.	4,51	39	4,43	46	4,53	37
16.	Litva	4,41	45	4,41	48	4,51	41
17.	Lotyšsko	4,35	55	4,40	52	4,50	42
18.	Polsko	4,46	41	4,46	42	4,48	43
19.	Malta	4,41	47	4,50	41	4,45	47
20.	Itálie	4,46	42	4,41	49	4,42	49
21.	Bulharsko	4,27	62	4,31	57	4,37	54
22.	Kypr	4,32	58	4,30	58	4,31	58
23.	Rumunsko	4,07	78	4,13	76	4,30	59
24.	Maďarsko	4,30	60	4,25	63	4,28	60
25.	Slovinsko	4,34	56	4,25	62	4,22	70
26.	Slovensko	4,14	71	4,10	78	4,15	75
27.	Chorvatsko	4,04	81	4,13	75	4,13	77
28.	Řecko	3,86	96	3,93	91	4,04	81

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

7.2 V rámci konkurenceschopnosti, se kterými státy mají pobaltské republiky nejvíce shodných znaků

Tato otázka je zaměřena na zhodnocení konkurenceschopnosti baltských států s uskupením zemí 10CE, jehož jsou také členy a se kterými mají státy mnoho společných znaků. Jedná se o země střední a východní Evropy, které v nedávné době vstoupily do Evropské unie. Jsou to tedy mimo baltských států také střeoevropské

země (Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko a Slovinsko) a balkánské země (Rumunsko a Bulharsko).

Všechny tyto země se musely vyrovnat s dědictvím komunismu a na počátku 90. let prošly (transformační) resesí. Inflace byla pro země vysoká zejména v prvním transformačním období. V tomto období měly všechny země mimo ČR, SR a Maďarsko meziroční inflaci vyšší než 200 %, v baltských ekonomikách se pohybovala kolem 1000 %. V hospodářské oblasti patřily k nejvýznamnějším problémům ztráta kontinuity s tržním hospodářstvím, vysoká energetická náročnost produkce, technologická zaostalost, odtrženost od světových trhů a deformovaná struktura cen a mezd. (Slaný a kol., 2008)

Nároky na společnost zemí 10CE představovala restrukturalizace hospodářství. Mnoho průmyslových podniků čelilo útlumu starých výrob a přecházení na nové. Tato situace byla spojena s řadou problémů, jelikož po desetiletích socialistického hospodářství byly trhy výrobních faktorů charakteristické nízkou flexibilitou. (Slaný a kol., 2008)

Ve Zprávě konkurenceschopnosti členských států EU vydané v roce 2014, která popisuje průmyslovou výkonnost zemí EU ve čtyřech klíčových faktorech: investice a přístup k finančním prostředkům, inovace a dovednosti, energie a přístup k trhům infrastruktury a službám, se spolu s Estonskem, Lotyšskem a Litvou umístily mezi státy, které zvyšují svou konkurenceschopnost také Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovensko a Rumunsko. Spolu s baltskými státy také v Bulharsku, Rumunsku a na Slovensku dochází v posledních letech k stále rostoucímu exportu. (Europa, 2016; European Commission, 2014)

Z pohledu pracovní síly, která vstupuje na pracovní trh a je zapojena do výrobního procesu, za nejkonkurenčnější ekonomiky považujeme právě ekonomiky České republiky, Slovenska, Rumunska, Estonska, Lotyšska a Litvy, kde je ochotno pracovat minimálně 70 % populace ve věku 15-64 let. Naopak za nejméně konkurenceschopnou zemi lze v tomto ohledu považovat Bulharsko. Ve všech 10 ekonomikách dochází v posledních letech k přílivu cizinců na národní trhy práce.

Estonsko je podle hodnocení WEF nejkonkurenčnější zemí z hodnocených zemí 10CE a každoročně dosahuje nejlepších výsledků. Celkově ale můžeme konstatovat, že v hodnocení konkurenceschopnosti jsou všechny země 10CE stabilní. V zemích dochází ke stabilizaci inflace a snižování nezaměstnanosti. (Slaný a kol., 2008)

7.3 Jak sovětská minulost ovlivňuje konkurenceschopnost baltských států

Estonsko, Lotyšsko a Litva byly plně sjednoceny se Sovětským svazem více než půl století. Státy vyjádřily svou touhu po svobodě během vlády sovětského vůdce Gorbačova v roce 1986. První demokraticky zvolená litevská, estonská a lotyšská vláda oznámila svůj záměr obnovit nezávislost v roce 1990, což se jim podařilo realizovat v srpnu 1991. (Grigas, 2013)

Od roku 1990 patřily baltsko-ruské vztahy mezi nejspornější na evropském kontinentu. Energie, historické dědictví a postavení ruských menšin vyvolalo největší obavy. Baltské státy sdílejí podobnou historii i zdroje a čelí tak stejným geopolitickým problémům. Všechny tři země jsou stále součástí ruského energetického kruhu, což dává Moskvě potenciál vyvíjet obrovský ekonomický a politický tlak na země. Na druhou stranu litevská asertivní zahraniční politika k Rusku se odráží v důsledném uplatňování novým energetických projektů. Na konci roku 2014 Litva podepsala smlouvu s norskou společností. Kapacita terminálu je 4 miliardy metrů krychlových ročně, což odpovídá 80 % poptávce po plynu v celém pobaltí a bude tedy poskytovat alternativu k ruskému plynu. (Grigas, 2013; Energypost.eu, 2015)

Po znovunabytí nezávislosti po Sovětském svazu, baltské státy musely začít od nuly také v budování institucí, jelikož byly jediné státy střední a východní EU, které byly plně začleněny do Sovětského svazu. Kromě toho byly státy nejzranitelnější ekonomicky a musely vyvinout hodně úsilí ke splnění všech kodaňských kritérií. (Grigas, 2013)

Zahraněční politika baltských států je založena na principech liberální ekonomiky a v oblasti zahraničního obchodu je pozornost soustředěna na proces obchodní liberalizace a také na proces ekonomické integrace s Evropskou unií. (Misztal, 2009)

Růst mezinárodní konkurenceschopnosti baltských států závisí na tom, zda budou země plně využívat šance plynoucí zejména z partnerství s Evropskou unií. Navíc také růst konkurenceschopnosti závisí na překonávání existujících bariér, jako je například nutnost reformy veřejných financí, rozšiřování investic a postupné zaměření se na ekonomiku založenou na znalostech. (Misztal, 2009)

Je důležité zdůraznit, že růst konkurenceschopnosti bude možný jen díky vhodné hospodářské politice zaměřené na ochranu hospodářské soutěže a příznivému vytváření prostředí pro rozvoj společností. Hospodářská politika by rovněž měla charakterizovat větší pružnost, což umožní rychlé přizpůsobení měnících se podmínek v mezinárodním prostředí. (Misztal, 2009)

V tabulce níže lze pozorovat výsledky hodnocení WEF od roku 2001, kdy organizace začala měřit konkurenceschopnost pomocí Indexu růstu konkurenceschopnosti, až do současnosti (rok 2014), pomocí Indexu světové konkurenceschopnosti. Zpráva vyhodnocuje schopnost zemí, poskytnout svým občanům vysokou úroveň prosperity a závisí na tom, jak produktivně země využívají dostupné zdroje. V roce 2014 se Estonsko, Lotyšsko a Litva umístily na 29., 42. a 41. místě v celkovém hodnocení 144 ekonomik, což je nejlepší výsledek v porovnání s neustálým nárůstem počtu hodnocených zemí. V analyzovaném období tedy všechny baltské země vylepšují své pozice v žebříčku světové konkurenceschopnosti v průběhu času.

Tab. 24 Index světové konkurenceschopnosti 2001-2014

	Rok	Estonsko	Lotyšsko	Litva	Počet hodnocených zemí
Index růstu konkurenceschopnosti	2001	29	47	43	75
	2002	26	44	36	80
	2003	22	37	40	102
	2004	20	44	36	104
	2005	20	44	43	117
Index světové konkurenceschopnosti	2006	26	44	39	125
	2007	27	45	38	131
	2008	32	54	44	134
	2009	35	68	53	133
	2010	33	70	47	139
	2011	33	64	44	142
	2012	34	55	45	144
	2013	32	52	48	148
2014	29	42	41	144	

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

8 Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit konkurenceschopnost baltských států v kontextu nedávné globální krize, která státy nejvíce zasáhla mezi lety 2008-2010.

Estonsko, Lotyšsko a Litva jsou si velmi podobné země z historického a geografického hlediska. Všechny tři země byly součástí Sovětského svazu až do roku 1991, kdy se staly státy nezávislémi a získaly zpět svou suverenitu. Státy společně vyjednávaly o vstupu do NATO (2004) a EU, jehož členy se staly 1. května 2004 společně s Českou republikou, Kypr, Maďarskem, Maltou, Polskem a Slovenskem. V zemích také platí jednotná měna euro.

V rámci společné historie s bývalým Sovětským svazem musí státy stále řešit energetické problémy. Jelikož jsou země součástí ruského energetického kruhu, což Moskvě dává příležitost vyvíjet obrovský tlak na země. V červnu 2015 státy, ale podepsaly memorandum týkající se posílení plánu propojení baltského trhu s energií, a tak se tento vliv Ruska pomalu utlumuje. Lotyšsko a Litva se také potýkají s velkou byrokracií a obecně by se země pro růst konkurenceschopnosti měly více zaměřit na podporu inovací a technologií.

Dle Indexu světové konkurenceschopnosti tvořeného z 12 pilířů (instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdraví a základní vzdělání, vyšší vzdělání, efektivita trhu zboží a práce, finanční trh, technologická připravenost a velikost trhu, sofistikované podnikatelské prostředí a inovace) sestavovaným Světovým ekonomickým fórem, je na tom v mnoha ohledech lépe Estonsko a je považováno za vůdce baltských států již několik let. Konkrétně si země velmi dobře vedou efektivitou trhu práce, a pak také Estonsko inovacemi, kde Lotyšsko a Litva ztrácí. Naopak Estonsko díky své rozloze každoročně dosahuje velmi špatných výsledků v pilíři velikosti trhu, kde ho Lotyšsko a Litva překonávají.

Vývoj ekonomik baltských států patří k nejrychlejším v celé Evropské unii. Státy měly do roku 2007 největší míru růstu HDP v Evropě a právě také proto získaly označení „baltští tygři“. Na konci roku 2007 státy velmi zasáhla hluboká krize a rok 2009 je nazýván „Krizovým rokem“, kdy země byly nuceny provádět úsporná opatření. Státy byly závislé na přistoupení do Hospodářské a měnové unie, což ovlivnilo proces krize šířící se v rámci ekonomik. Estonsko, Lotyšsko i Litva chtěly přijmout euro co nejdříve, čímž při přijímání zažily neočekávaný příliv kapitálu a všechny negativní důsledky krize. Všechny tři baltské státy měly podobný mechanismus reakce na krizi. Krize se nejvíce projevila v Lotyšsku, ale je důležité zdůraznit, že ve všech zemích byl dopad krize extrémně velký, měřeno podle HDP na obyvatele. Všechny baltské státy se potýkaly s velkým zhoršením makroekonomické situace. Díky reformám prováděným v minulosti se zemím podařilo krizi úspěšně překonat a v roce 2011 a 2012 dosahovala Litva největšího růstu HDP.

V rámci diskuzních otázek bylo zjištěno, že baltským státům pomohl vstup do Evropské unie a také do dalších mezinárodních organizací jako NATO a OSN, čímž se vzdálily od vlivu ruské federace. Státy se také snaží přenášet své znalosti a zkušenosti do zemí východní Evropy. V porovnání konkurenceschopnosti GCI s ostatními státy Evropské unie, nejhůře hodnocené Lotyšsko stále překonává 11

dalších zemí Evropské unie. Země jsou součástí 10CE (Česko, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Rumunsko, Bulharsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva) a s ostatními zeměmi tohoto seskupení mají mnoho společných znaků. Všechny tyto země se musely vyrovnat s dědictvím komunismu, na počátku 90. let prošly (transformační) recesí a v posledních letech dochází k růstu jejich konkurenceschopnosti. Společná sovětská minulost nejhůře ovlivňuje energetický trh baltických států.

Závěrem se dá zhodnotit, že globální krize zvýšila konkurenceschopnost baltických států. Země se v hodnocení GCI umístily v po krizovém období na lepším místě, a pokud se tedy jedná o krátkodobou krizi, nemá na konkurenceschopnost negativní vliv, dokud je správně realizována protikrizová politika. Vstup do EU pomohl státům vzdálit se od vlivu ruské federace a další růst konkurenceschopnosti bude do budoucna možný jen díky vhodné hospodářské politice zaměřené na ochranu hospodářské soutěže a příznivému vytváření prostředí pro rozvoj společnosti.

9 Literatura

- ACADEMIA, 2013. Analysis of Culture and Economy. *Academia.edu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: http://www.academia.edu/5081292/Anastasija_Jefimova_BUS_350
- AGENCY FOR SCIENCE, INNOVATION AND TECHNOLOGY, 2011. Innovation policy in Lithuania. *Mita.lt* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.lfmi.lt/lt/news/cid/6>
- AUZINA-EMSINA, A., 2014. *Labour Productivity, Economic Growth and Global Competitiveness in Post-crisis Period*. Procedia - Social and Behavioral Science. ISSN 1877-0428.
- BALTICEXPORT, 2011. Business environment in Latvia. *Balticexport.com*. [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://balticexport.com/?article=uznemejdarbibas-vide-latvija&lang=en>
- BALZARAVIČIENĖ, S. AND PILINKIENĖ, V., 2012. *Comparison and review of competitiveness indexes: towards the EU policy*. Economics and Management. ISSN 2029-9338.
- BENEŠ, M., 2006. *Konkurenceschopnost a konkurenční výhoda*. Brno: CVKSČE. ISSN 1801-4496.
- BIČ, J., 2010. *Konkurenceschopnost jako základ ekonomické governance v Evropské unii*. Doktorská disertační práce. Praha: Katedra světové ekonomiky VŠE.
- BRIXIOVA, Z. AND ÉGERT, B., 2012. *Labour Market Reforms and Outcomes in Estonia*. Comparative Economic Studies. ISSN 0888-7233.
- BURENSTAM LINDER, S., 1961. *An essay on trade and transformation*.
- CENTRE FOR QUALITY ASSESSMENT IN HIGHER EDUCATION, 2016. System of Higher Education in Lithuania. *Skvc.lt* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.skvc.lt/default/en/education-in-lithuania/higher#system>
- CIOT, M., 2015. *Globalization, Regionalization and Competitiveness*. Transylvanian Review. ISSN 1221-1249.
- CLASSBASE, 2012. Education System in Latvia. *Classbase.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.classbase.com/countries/Latvia/Education-System>
- DELGADO, M., KETELS, C., PORTER, M. E. AND STERN, S., 2012. *The determinants of national competitiveness*.
- DIMIAN, G. C. AND DANCIU, A., 201. *National and Regional Competitiveness in the Crisis Context: Successful Examples*. Theoretical & Applied Economics. ISSN 1841-8678.
- DURAND, M. AND GIORNO, C., 1987. *Indicators of international competitiveness: conceptual aspects and evaluation*. OECD economic studies.

- DURAND, M., SIMON, J. AND WEBB, C., 1992. *OECD's indicators of international trade and competitiveness*.
- EHMKE, C., 2008. *Strategies for competitive advantage. Niche Markets: Assessment and Strategy Development for Agriculture*. Western Extension Marketing Committee. Technical Report. University of Nevada, Reno.
- ENERGYPOST, 2015. A system of unconnected vessels: the gas market(s) in the Baltic States. *Energypost.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.energypost.eu/system-unconnected-vessels-gas-market-baltic-states/>
- ESTONIA, 2015. A Dynamic Economy. *Estonia.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://estonia.eu/about-estonia/economy-a-it/a-dynamic-economy.html>
- EUROEDUCATION, 2014. Estonia Higher Education System. *Euroeducation.net* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.euroeducation.net/prof/estonco.htm>
- EUROMONITOR, 2016. Lithuania: Country Profile. *Euromonitor.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.euromonitor.com/lithuania-country-profile/report>
- EUROMONITOR, 2016. Market Research on Latvia. *Euromonitor.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.euromonitor.com/latvia>
- EUROPA, 2015. Country Profile: Latvia. *Ec.europa.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/psi_countryprofile_latvia.pdf
- EUROPA, 2015. Evropská unie. *Europa.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm
- EUROPA, 2016. Member States' Competitiveness Report. *Ec.europa.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/growth/industry/competitiveness/reports/ms-competitiveness-report/index_en.htm
- EUROPEAN COMMISSION, 2014. Member States' Competitiveness Report 2014
- GASIOR, K., 2013. OECD: *Education at a Glance 2012*. Czech Sociological Review. ISSN 0038-0288.
- GRIGAS, A., 2013. *The Politics of Energy and Memory Between the Baltic States and Russia*. ISBN 9781409446538.
- GRIGAS, A., KASEKAMP, A. AND ZORGENFREIJA, L., 2013. *The Baltic states in the EU*. Studies.
- IMD, 2016. IMD World Competitiveness Center. *Imd.org* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.imd.org/wcc/>
- INNOVAGE, 2014. Lithuanian Innovation Centre. *Innovage-project.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.innovage-project.eu/partner/lithuanian-innovation-centre>

- INTERECONOMICS, 2013. Austerity in the Baltic States During the Global Financial Crisis. *Intereconomics.eu* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://archive.intereconomics.eu/year/2013/5/austerity-in-the-baltic-states-during-the-global-financial-crisis/>
- INVESTLITHUANIA, 2014. Technology. *Investlithuania.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.investlithuania.com/focus-industries/ict/>
- JONES, E., 2016. *Competitiveness and the European financial crisis. Political and Economic Dynamics of the Eurozone Crisis*. ISBN 9780198755739
- KAARE, K. AND KOPPEL, O., 2012. *Improving the road construction supply chain by developing a national level performance measurement system: the case of Estonia*. International Journal of Social and Human Sciences.
- KADERÁBKOVÁ, A., 2002 *Hospodářský růst a strukturální změny*. 1. vyd. Praha: Oeconomica.
- KASVUSTRATEEGIA, 2013. Estonian Entrepreneurship Growth Strategy 2014-2012. *Kasvustrateegia.mkm.ee* [online]. [cit. 2016-03-28]. Dostupné z: http://kasvustrateegia.mkm.ee/index_eng.html
- KATTEL, R. AND RAUDLA R., 2012. *Austerity that never was? The Baltic States and the crisis*. Levy Economics Institute.
- KLVAČOVÁ, E., 2005. *Měření konkurenceschopnosti zemí: teoretické základy a praktické výsledky*. Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze. Praha: Vysoká škola ekonomická. ISSN 1804-2112.
- KOYAMA, Y., 2010. *Economic crisis in the Baltic states: Focusing on Latvia*. Ekonomski Anali / Economic Annals. ISSN 0013-3264.
- KRUGMAN, P., 1994. *Competitiveness: A Dangerous Obsession*. Foreign Affairs [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.org/articles/1994-03-01/competitiveness-dangerous-obsession>
- KUOKŠTIS, V. AND VILPIŠAUSKAS, R., 2010. *Economic adjustment to the crisis in the Baltic States in comparative perspective*. Institute of International Relations and Political Science, Vilnius University.
- LAI, T., HABICHT, T., KAHUR, K., REINAP, M., KIIVET, R. AND VAN GINNEKEN, E., 2013. *Estonia: health system review*. Health Systems in Transition. ISSN 1817-6127.
- LIAA, 2007. High Technology in Latvia. *iae-paris.org* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: http://www.iae-paris.org/clubs_temp/25/SANTEHIGHTECHENLETTONIEANGLAIS.pdf
- LITHUANIAN FINANCIAL MARKETS INSTITUTE, 2014. News. *Lfmi.li* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.lfmi.lt/lt/news/cid/6>
- MASSO, J. AND KRILLO, K., 2011. *Labour Markets in The Baltic States During The Crisis 2008-2009: The Effect on Different Labour Market Groups*. University of Tartu - Faculty of Economics. ISSN 1406-5967.

- MATYSEK-JĘDRYCH, A., 2012. *Competitiveness and crisis -- the case of the Baltic States economies*. Poznan University of Economics Review. ISSN 1643-5877.
- MISZTAL, P., 2009. *International Competitiveness of the Baltic States in the Transformation Period: Lithuania, Latvia and Estonia*. Transformation in Business. ISSN 1648-4460.
- MITENBERGS, U., TAUBE, M., MISINS, J., MIKITIS, E., MARTINSONS, A., RURANE, A. AND QUENTIN, W., 2012. *Latvia: Health system review*. Health Systems in Transition. ISSN 1817-6127.
- MURAUŠKIENE, L., JANONIENE, R., VENIUTE, M., VAN GINNEKEN, E. AND KARANIKOLOS, M., 2013. *Lithuania: health system review*. Health Systems in Transition. ISSN 1817-6127.
- MUSÍLEK, P., 2008. *Příčiny globální finanční krize a selhání regulace*. Český finanční a účetní časopis.
- NEARY, J. P., 2006. *Measuring Competitiveness. Economic*. ISSN 0012-9984.
- NOVICKYTĚ, L. AND PETRAITYTE, I., 2014. *Assessment of Banks Asset and Liability Management: Problems and Perspectives (Case of Lithuania)*. Procedia - Social and Behavioral Sciences. ISSN 1877-0428.
- O'CONNOR, K. C., 2015. *The history of the Baltic States*. ABC-CLIO. ISBN 97816610699150.
- PLCHOVÁ, B., 2011. *Konkurenceschopnost v mezinárodním prostředí. Vybrané aspekty postavení nových členských zemí EU*. Acta oeconomica Pragensia: Vědecký sborník Vysoké školy ekonomické v Praze. Praha: Vysoká škola ekonomická.
- PMR RESEARCH, 2016. Estonia. *Research-pmr.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://www.research-pmr.com/market-research-estonia>
- PORTER, M. E., 1990. *The competitive advantage of nations*. Harvard business review.
- PORTER, M. E., 2004. *Building the Microeconomic Foundations of Prosperity*. The global competitiveness report.
- PRIEDE, J. AND ŠKAPARS, R., 2009. *Quality Competitiveness of Latvia and Strategy to Improve it*. European Integration Studies. ISSN 1822-8402.
- ROJAKA, J., 2008. *Lithuania's Competitiveness: Myths, Realities and Perspectives*. Ekonomika / Economics. ISSN 1392-1258.
- SEDEREVIČIŪTĖ-PAČIAUSKIENĖ, Ž., 2015. *Technology Education in Lithuania - a Tool for Creating a Sustainable Future*. Proceedings of the International Scientific Conference 'Rural Environment, Education. Personality'. ISSN 2255-808X.
- SCHULLER, B., 2008. *Globalization and Competitiveness of Nations - The Baltic States*. Economics. ISSN 1822-6515.
- SCHWAB, K., LOPEZ-CLAROS, A., ALTINGER, L., BLANKE, J., MIA, I., HERRERA, E., GEIGER, T., JAGGI, K., LOADES, E., RAJCZYK, A., BROWNE, C. AND DRZENIEK,

- M., 2006. *The global competitiveness report 2006-2007*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-1-4039-9636-7.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X. AND PORTER, M. E., 2007. *The global competitiveness report 2007-2008*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-09-8.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., BRENDE, B., CROTTI, R., CORRIGAN, G., GUTCHKNET, T., KO, C., SERIN, C., BLANKE, J., GEIGER, T., BROWNE, C. AND BILBAO-OSORIO, B., 2013. *The global competitiveness report 2013-2014*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-73-9.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., BRENDE, B., CROTTI, R., HANOUZ, M., FIDANZA, B., GUTCHKNET, T., KO, C., SERIN, C., BLANKE, J., GEIGER, T., BROWNE, C. AND BILBAO-OSORIO, B., 2012. *The global competitiveness report 2012-2013*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-35-7.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., EIDE, E., CROTTI, R., GUTCHKNET, T., KO, C., HANOUZ, M., BATTISTA, A., DREYER, G., GALVAN, C., SERIN, C., BLANKE, J., GEIGER, T., BROWNE, C. AND BILBAO-OSORIO, B., 2014. *The global competitiveness report 2014-2015*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-98-2.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., GREENHILL, R., BLANKE, J., BILBAO-OSORIO, B., CROTTI, R., HANOUZ, M., FIDANZA, B., GEIGER, T., BROWNE, C., SAMANDARI, P. AND KAUKANEN, S., 2011. *The global competitiveness report 2011-2012*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-74-6.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., GREENHILL, R., BLANKE, J., HANOUZ, M., MIA, I., HERRERA, E., SAHLI, C., GEIGER, T., BROWNE, C. AND SAMANDARI, P., 2010. *The global competitiveness report 2010-2011*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-87-6.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., GREENHILL, R., BLANKE, J., MIA, I., HERRERA, E., SAHLI, C., GEIGER, T., BROWNE, C. AND SAMANDARI, P., 2009. *The global competitiveness report 2009-2010*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-25-8.
- SCHWAB, K., SALA-I-MARTIN, X., PAUA, F., BLANKE, J., HANOUZ, M., MIA, I., HERRERA, E., CLOCIA, A., GEIGER, T., MCGEE, P., BROWNE, C. AND SAMANDARI, P., 2008. *The global competitiveness report 2008-2009*. Geneva: World Economic Forum. ISBN 978-92-95044-11-1.
- SKARBALIUS, E., 2014. *Education of national identity in primary forms: activity implemented by teachers*. Pedagogy Studies / Pedagogika. ISSN 1392-0340.
- SLANÝ, A. A KOL., 2008. *Konkurenceschopnost ekonomiky (komparace zemí 10CE)*. Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4725-9.
- SMIT, A. J., 2010. *The competitive advantage of nations: is Porter's Diamond Framework a new theory that explains the international competitiveness of countries?*. Southern African Business Review.

- STARINECA, O. AND VORONCHUK, I., 2015. *Supply, Demand, Forecast of Latvian Labour Market and Tools for Its Development*. European Integration Studies. ISSN 1822-8402.
- STOKMANE, I., 2013. *Competitiveness of the Baltic States within the International Ratings*. International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic and Management Engineering. ISSN 1307-6892.
- ŠKILTERE, D. AND JESILEVSKA S., 2013. *Innovative Performance and Innovation System of Latvia*. Regional Formation. ISSN 2029-9370.
- TANNING, T., 2013. *Companies Working Efficiency and the Economic Crisis the Example of the Baltic States*. Economics. ISSN 2277-8179.
- THENEXTWEB, 2015. Lithuania: Europe's secret tech powerhouse? *Thenextweb.com* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: <http://thenextweb.com/insider/2015/03/08/lithuania-europes-secret-tech-powerhouse/#gref>
- TUCA, S., 2014. *The Relationship Between Globalization and the Economic Crisis*. USV Annals of Economics. ISSN 2285-3332.
- VAN ELSUWEGE, P., 2008. *From Soviet Republics to EU Member States: A Legal and Political Assessment of the Baltic States' Accession to the EU*. Brill. ISBN 9789004169456.
- WORLD ECONOMIC FORUM, 2014. *The Global Competitiveness Index Historical Dataset © 2005-2014*
- WORLD ECONOMIC FORUM, 2016. About. *Weforum.org* [online]. [cit. 2016-05-08]. Dostupné z: www.weforum.org/
- WYPLOSZ, C., 2013. *Eurozone crisis: It's about demand, not competitiveness*. The Graduate Institute, Geneva, and CEPR.

Přílohy

Data pilířů baltských států

Tab. 25 Estonsko – 1.-12. pilíř 2006-2014

Pilíře	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	31	34	33	31	31	29	30	27	26
2.	36	36	40	34	32	40	41	40	38
3.	15	14	23	47	19	21	20	22	20
4.	36	30	28	28	29	26	27	29	26
5.	23	23	19	21	22	23	25	23	20
6.	25	27	24	28	29	29	31	30	26
7.	23	26	29	21	17	16	10	12	11
8.	39	31	28	29	45	41	39	35	29
9.	19	19	17	16	24	27	25	29	29
10.	81	91	90	94	101	100	96	99	100
11.	37	44	50	48	56	53	51	51	48
12.	32	31	31	37	37	30	30	31	30

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

Tab. 26 Lotyšsko – 1.-12. pilíř 2006-2014

Pilíře	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	51	59	60	65	75	66	59	57	51
2.	49	56	58	56	55	61	64	59	47
3.	33	44	71	99	84	93	46	29	32
4.	49	45	48	50	55	49	45	41	31
5.	29	29	33	34	35	34	42	40	31
6.	42	47	52	57	72	60	47	40	36
7.	33	36	32	37	52	47	27	26	17
8.	36	38	39	60	86	60	52	45	33
9.	38	40	41	47	51	46	38	38	32
10.	77	82	79	83	95	95	91	95	95
11.	53	71	83	82	80	71	71	67	61
12.	71	77	93	88	77	59	64	70	70

Zdroj: World Economic Forum, 2014.

Tab. 27 Litva – 1.-12. pilíř 2006-2014

Pilíře	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
1.	58	58	55	59	60	62	60	61	58
2.	43	48	46	43	43	43	40	41	43
3.	25	38	52	57	71	73	75	58	42
4.	42	43	52	55	52	46	39	50	35
5.	28	25	26	30	25	26	26	27	26
6.	50	44	48	59	73	64	56	49	47
7.	43	44	49	45	48	54	65	69	53
8.	51	54	56	72	89	89	87	87	65
9.	40	38	38	36	33	34	33	35	28
10.	64	67	69	69	77	79	74	78	77
11.	43	42	49	56	49	54	56	48	49
12.	45	48	55	58	51	48	43	44	44

Zdroj: World Economic Forum, 2014.